

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EKONOMETRİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SUÇUN SOSYO-KÜLTÜREL VE SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNİN
EKONOMETRİK ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Gülbanu BOZGEYİK

MAYIS 2011

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EKONOMETRİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SUÇUN SOSYO-KÜLTÜREL VE SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNİN
EKONOMETRİK ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Gülbanu BOZGEYİK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa KÖSEOĞLU

MAYIS 2011

TRABZON

ONAY

Ayşegül Banu BOZGEYİK tarafından hazırlanan Suçun Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ekonometrik Analizi adlı bu çalışma 20/05/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği /oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Ekonometri Anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

(Başkan)

Prof. Dr. Mustafa KÖSEOĞLU

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Yakup KÜÇÜKKALE

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖRS

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.20/05/2011

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ayşegül Banu BOZGEYİK

20/05/2011

ÖNSÖZ

Bu tezin ortaya çıkmasında, her türlü desteğini benden esirgemeyen, azimli ve kararlı bir çalışmanın nasıl yürütüleceğini kavramamı sağlayan, çalışmanın daha iyi seviyeye çıkması için görüş ve önerilerinden istifade ettiğim, sayesinde sistemli ve titiz bir akademik çalışmanın nasıl olması gerektiğini öğrendiğim tez danışmanım, değerli hocam, Prof.Dr. Mustafa KÖSEOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmama başından sonuna kadar emek veren, birçok görev ve sorumlulukları sebebiyle kısıtlı olan zamanını iyi bir çalışma için benimle paylaşan, bilgi ve tecrübeleriyle çalışmayı her aşamada yönlendiren, tezimin uygulama aşamasında bana zaman ayırarak görüşme imkânı tanıyan değerli hocam, Prof.Dr. Yakup KÜÇÜKKALE'ye bütün içtenliğimle teşekkürlerimi sunarım.

Hem ders hem de tez aşamamda yardımlarını benden esirgemeyen çok değerli arkadaşlarım Sevilay YAVUZ ve Murat METİN'e teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, hayatımın her aşamasında olduğu gibi, çalışmam sırasında da benden maddi manevi desteğini esirgemeyen babam Arafettin BOZGEYİK, annem Birgül BOZGEYİK ve canım kardeşlerime teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs 2011

Ayşegül Banu BOZGEYİK

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa Nr.</u>
ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
TABLolar LİSTESİ	X
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ.....	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SUÇ	3-28
1.1. Suç Kavramı	3
1.2. Suça Eğilim	4
1.3. Suç ve Suçluluk İlişkisi	5
1.4. Suç Teorileri	5
1.4.1. Bireysel Teoriler.....	6
1.4.2. Biyolojik Teoriler	7
1.4.3. Psikolojik Teoriler.....	7
1.4.4. Coğrafik Teoriler.....	9
1.4.5. Sosyolojik Teoriler	10
1.4.6. Yapısal Teoriler.....	11
1.4.6.1. Durkheim'in Teorisi	11
1.4.6.2. Anomi Teorisi	11
1.4.6.3. Gerilim Teorileri	12
1.4.6.3.1. Alt Kültür Teorileri.....	13
1.4.6.3.2. Kültür Çatışması Teorisi.....	14
1.4.6.4. Sosyalleşme Teorileri	16
1.4.6.4.1. Sutherland'ın Farklılıkların Birleştirilmesi Teorisi	16
1.4.6.4.2. Etiketleme Teorisi	17
1.4.7. Sosyal Kontrol Teorisi	18

1.4.8. Sosyal Ekoloji Teorisi	19
1.5. Suçu Çeşitli Değişkenler Açısından İnceleyen Bazı Yaklaşımlar	21
1.5.1. Yaş ve Suç	21
1.5.2. Cinsiyet ve Suç	22
1.5.3. Medeni Hal ve Suç	24
1.5.4. Öğrenim Durumu ve Suç	25
1.5.5. İşsizlik ve Suç	26
1.5.6. Ekonomik Yapı ve Suç	27

İKİNCİ BÖLÜM

2. SUÇ VE SUÇ EKONOMİSİ	29-46
2.1. Suç ve Ekonomi İlişkisi	29
2.2. Suçun Ekonomik Modelleri	31
2.2.1. Geleneksel Ekonomik Model	32
2.2.2. Fayda Teorisi ve Risk Analizi	32
2.2.3. Zaman Ayırma Modelleri	33
2.3. Becker'in Modeli	33
2.4. Ehrlich'in Modeli	34
2.5. Heineke'nin Modeli	36
2.6. Schmidt ve Witte'nin Modeli	36
2.7. Beklenti Teorisi	38
2.8. Lattimore ve Witte'nin Modeli	38
2.9. Ekonometrik Modeller	39
2.9.1. Cornwell ve Trumbull'ın Modeli	40
2.9.2. Funk ve Kungler'in Modeli	41
2.9.3. Fajnzylber, Lederman ve Loayza'nın Modeli	43
2.10. Modellere Yöneltilen Eleştiriler	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EKONOMETRİK UYGULAMA	47-78
3.1. Uygulamanın Amacı	47
3.2. Birim Kök Testi ile Serilerin Durağanlık Sınaması	48
3.2.1. Değişkenlere İlişkin Durağanlık Testleri	49
3.2.2. Durağanlık Testi Sonuçları	51
3.3. Çoklu Regresyon Analizi	51

SONUÇ.....	79-82
YARARLANILAN KAYNAKLAR	83-84
ÖZGEÇMİŞ	

ÖZET

Suç, toplumsal düzen kurallarına aykırı olan davranış kalıpları olarak tanımlanabilir. İnsanoğlunu suç işlemeye iten birçok neden vardır. Kriminoloji alanındaki çalışmalar arasında suçun nedeni olarak sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkenlere öncelik tanıyan görüşlerin günümüzde giderek ağırlık kazandığı görülmektedir.

Bu bağlamda, çalışmada suç olgusu ile ilişkili olarak; cinsiyet, yaş, enflasyon, medeni hal, okuryazarlık, işsizlik ve gelir gibi suç unsurlarının suçun oluşumu üzerinde ki etkileri parametrik olarak araştırılmıştır. Çalışmanın uygulama bölümünde 1964–2003 dönemi yıllık verileri kullanılarak öncelikle değişkenlerin zaman serilerine ilişkin durağanlık testleri yapılmıştır. Suç unsurlarının oluşumu üzerindeki etkilerini parametrik olarak ortaya koymak için ise çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Tüm analiz sonuçları istatistiksel olarak değerlendirilmiş, ceza evlerine giren toplam hükümlü sayısı, ceza evlerine giren kadın ve erkek hükümlü sayıları ile okuryazarlık ve ceza evlerine giren 30–39, 40–49, 50–59, 60–64, 65+ yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç Unsurları, Regresyon Analizi.

ABSTRACT

Crime, social order is inconsistent with the rules can be defined as behavior patterns. There are many reasons why human beings commit crime pushing. Among the Works in the field of criminology as a cause of crime gives priority to socio-economic and socio-cultural factors opinions are more and more weight gained.

In this context, a case study of crime in relation to gender, age, inflation, marital status, literacy, unemployment and income on the formation of such criminal elements of the crime that was investigated in the parametric effects. Using annual data fort he period 1964-2003, first section of study on the stability tests are performed on time series of variables. To investigate the parametric effect on the formation of criminal elements in the multiple regressions analysis was applied.

All analytical resuts were evaluated statistically, the number of criminal offenders to their homes on the total amount, entering the homes of men and women convicted of criminal punishment by the number of homes entering the literacy and 30–39, 40–49, 50–59, 60–64, 65+ age groups, a statistically showed significant relationships.

Key Words: Crime, Criminal Elements, Regressions Analysis.

TABLolar LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1.	1. Farkında Durağan Çıkan Değişkenler	50
2.	Seviyesinde Durağan Çıkan Değişken	50
3.	2. Farkında Durağan Çıkan Değişken	51
4.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (11–15) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	52
5.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (16–18) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	53
6.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (19–21) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	54
7.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (22–29) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	55
8.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (30–39) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	56
9.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (40–49) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	57
10.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (50–59) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	58
11.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (60–64) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	59

12.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (65+) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	60
13.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (11–15) - Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	61
14.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (16–18) - Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	62
15.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (19–21) - Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	63
16.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (22–29) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	64
17.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (30–39) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	65
18.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (40–49) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	66
19.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (50–59) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	67
20.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (60–64) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	68
21.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (65+) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	69
22.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (11–15) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	70

23.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (16–18) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	71
24.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (19–21) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	72
25.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (22–29) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	73
26.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (30–39) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	74
27.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (40–49) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	75
28.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (50–59) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	76
29.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (60–64) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	77
30.	Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (65+) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Tahmin Sonuçları	78

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar arası
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti

GİRİŞ

İnsan, kendine kural koyan, normlar, ölçütler yaratan tek canlıdır. Kurallar koyar, soydaşlarıyla ortak davranış biçimleri oluşturur, ortak simgeler, değerler yaratır. Onları adet, töre, gelenek, ahlak, din, hukuk vb. kuramlar olarak kuşaktan kuşağa aktarır sürekliliklerini sağlar.¹ Kuralın, yasağın olduğu her yerde kuralı bozma, yasağı çiğneme, doğru olandan sapma ya da yasağa karşı gelme vardır. Bu, birey-toplum çatışmasının bir görünümüdür. Birey kendi arzularına, güdülerine doyum sağlamaya çalışırken, toplum ona “ötekiler” adına “dur!” demektedir.

İnsan, kural koyduğu, yasa yaptığı gibi, bunları bozar da. İşte bu nokta da tüm dünya hükümetlerine meydan okuyan büyük bir sosyal problem olan suç kavramı ortaya çıkar. Suç yeni bir olgu değildir. Her toplumda değişen ölçülerde var olmuş ve var olmaya da devam edecek olan evrensel ve genel bir olaydır. Suçun işlenmediği ya da kuralların çiğnenmediği bir toplum hayalden başka bir şey değildir. İnsanların içindeki ihtiraslarla birlikte toplum içinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler ve uyumsuzluklar buldukça; suç olgusu da toplumda her zaman kendine yer bulacaktır.²

Gerek gelişmiş, gerekse gelişmekte olan ülkelerde suç oranındaki artış, farklı disiplinlerdeki bilim adamlarının ve politika yapıcıların dikkatinin bu alana çevrilmesine neden olmuştur. Özellikle yazılı basın ve politika yapıcılar tarafından Türkiye’de son yıllarda artan suç miktarı ile ekonomik performans ve sosyal faktörler yakından ilişkilendirilmektedir. Psikoloji, biyoloji, sosyoloji, hukuk, siyaset bilimi ve ekonomi gibi farklı disiplinlerdeki bilim adamları suç işlemenin kaynağını açıklamak için geniş bir yelpazeden beslenen alternatif teoriler geliştirmişlerdir. Farklı disiplinlerin suçu işleme nedenini açıklamaya çalışması, bu aktivitenin disiplinler arası bir nitelik taşıdığını da göstermektedir. Bu noktada suç istatistiklerinin diğer ekonomik ve sosyal göstergeler ile birlikte değerlendirilmesi sağlıklı sonuçların elde edilmesi açısından oldukça önemlidir.

¹ Haluk Yavuzer, **Çocuk ve Suç, Remzi Kitap Evi**, İstanbul, 1996, s.18

² Sulhi Dönmezer, **Kriminoloji**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1994, s. 49

Bu çalışmada amaç, öncelikle suç kavramı ve suçun nedeni olarak sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkenleri incelemek ve ceza evlerine giren erkek ve kadın hükümlüler ile işsiz sayısı, kişi başına düşen gelir, yaş, enflasyon, boşanma ve okuryazarlık gibi suç unsurlarının oluşumu üzerindeki etkilerini parametrik olarak ortaya koymaktır. Çalışmanın verileri yıllık olup, 1964–2003 dönemini kapsamaktadır. Modelin bağımlı değişkeni cürüm, kabahat ve özel kanunlara göre suç işleyen ve cezaevine giren hükümlü sayısıdır. Ancak, suç unsurları, gerek suçun niteliği gerekse suçu işleyen kişinin yaş grubu ve cinsiyeti itibarıyla farklılık gösterdiğinden bu genel bağımlı değişken farklı tanımlamalar altında kullanılmıştır. Bir kere genel bağımlı değişken, suç unsurları, hürriyete, kamu düzenine, kamu güvenine, kamu esenliğine, genel töre ve aileye karşı, kişilere karşı ve mala karşı işlenen cürümler olarak tanımlanmış ve kullanılmıştır. Aynı bağımlı değişken, hükümlünün yaş grubuna bağlı olarak 11–15, 16–18, 19–21, 22–29, 30–39, 40–49, 50–59, 60–64 ve 65 + olmak üzere 9 farklı şekilde tanımlanmış ve kullanılmıştır. Son olarak hükümlü sayısı, hükümlünün bay-bayan oluşuna bağlı olarak iki farklı şekilde tanımlanmış ve yine yaş grubuna bağlı olarak analize katılmıştır. Oluşturulan regresyon modellerinin tahmini, değişkenlerin durağanlık özellikleri dikkate alınarak yapılan çoklu regresyon analizi ile gerçekleştirilmiş ve elde edilen bulgular karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SUÇ

Suç, insanoğlunun var oluşundan günümüze kadar devam eden bir olgudur, suça ilişkin farklı dönemlerde yapılmış tanımlar mevcuttur ve neyin suç kapsamına girip neyin girmediği ve hangi kriterlere göre suç olarak tanımlandığı ise hala tartışma konusudur.

1.1. Suç Kavramı

Suçun farklı disiplinler içerisinde yer alması onu farklı tanımlamayı zorunlu kılmaktadır. Genel itibariyle suç, toplumun devamı ve bütünleşmesi açısından ona zarar veren davranış, “sosyo - kültürel bilimler” açısından da toplumda geçerli olarak kabul edilmiş kurallar bütününden sapma olarak tanımlanır.³ Ayrıca suç, hukuk kurallarının toplum için zararlı ve tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı eylem” olarak tanımlanmaktadır (Ana Britannica, 1994). Meydan Larousse’da (1992) suç “hukuk düzeninin sonucunu cezalandırdığı fiillere verilen ad” olarak nitelendirilmiştir. Durkheim’e göre ise suç; toplum halinde yaşama şartlarına yönelmiş her türlü saldıdır. Bunlar gibi suçun pek çok tanımı mevcuttur. Nelerin suç olduğu açıklansa da fiile neden suç dendiği açıklanamamıştır. Tüm kriminologların hem fikir olduğu nokta suçun politik süreçlere dayanan yasal bir kavram olduğudur. Suç, bilimsel değil yasaldir. Bir fiilin suç sayılabilmesi için kanunen suç olarak belirtilmiş olması gerekmektedir. Türk ceza Kanununun 1. maddesinde kanunun açık olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemeyeceği belirtilmektedir. Suçun kanuni olması 1961 anayasası ile kurumlaşmıştır. (Meydan Larousse, 1992).⁴

³ Gülistan Tatar, **Metropolitan Alanda Çocuk Suçluluğu İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir İnceleme**, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993’ den aktaran Murat Bağlar, İşsizlik-Suç İlişkisi ve Ekonomik Sonuçları, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2008, ss. 3-4

⁴ İrem Ayhan ve K. Mert ÇUBUKÇU, **Suç ve Kent İlişkisine Ampirik Yaklaşım**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3, 2007, ss. 30-35

Suç toplumsal bir olgu olması nedeniyle, toplum ve insanla ilgili bütün bilim dallarının ilgi alanına girmektedir. Farklı bilim dalları ve farklı bakış açıları, suçun çeşitli şekillerde tanımlanmasına neden olmuştur.

Sosyolojik bakış açısına göre suç, bir toplumda toplumsal normları ihlal eden çoğunlukçu değerlere aykırı biçimde ortaya çıkan davranış biçimidir. Siyasi bakış açısına göre suç, güçlü gruplar tarafından alt sınıfları sosyal baskı altında tutmak amacıyla yasalara konan; onları etiketlendirilen ve cezalandırılmasını sağlayan bir ölçüttür. Psikolojik bakış açısına göre ise suç, bir davranış problemi olarak topluma uyum sağlamada yetersizliğin bir sonucudur. Bu insan ruhunun derinliklerinden gelen ve dış dünyada somutlaşan bir istemdir. Hukuki manada suç, devlet tarafından kabul edilen ceza hukuku normlarını ihlal eden, hukuka uygun olmayan kasti veya ihmali davranıştır.⁵

1.2. Suça Eğilim

Bireyleri suç işlemeye iten nedenler çok çeşitli olup kriminoloji, sosyoloji, psikoloji, adli tıp, hukuk gibi pek çok bilim dalı yanında ekonomi disiplinini de ilgilendirmektedir. Suç işleme nedenlerinin önemli bir kısmı sosyo – ekonomiktir. Gelirin adaletsiz dağılımı ile hızla yoksullaşan bireyler bir taraftan yüksek hayat standardında yaşayan insanlara özenmekte, sınıf atlama ve zengin olma hayaliyle özellikle hırsızlık, kapkaç, gasp gibi ekonomik suçlara yönelebilmektedir.

Diğer bir taraftan ise, gerek çok sayıda suç türünün olması (hırsızlık, tecavüz, zimmete para geçirme, adam öldürme, dolandırıcılık, rüşvet, gasp v.b), gerek suçlulukla ilintili çok sayıda değişkenlerin var olması (yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, formal ve enformel denetim unsurlarının zayıflığı, damgalanma v.b) ve gerekse de suç işleyenlerin sahip olduğu bireysel özelliklerinin (yaş durumları, medeni durumları, mesleki yapıları, sosyalleşme biçimleri, cinsiyet durumu v.b) farklılık arz etmesi gibi nedenler, suç olgusunun çok perspektifli açıklamasını gerekli kılmıştır.⁶

⁵ Veysel Dinler ve Tülin İçli, **Suç ve Yoksulluk Etkiselliği (Isparta Ceza Evi Örneği)**, 2005' den aktaran Murat Bağlar, **İşsizlik-Suç İlişkisi ve Ekonomik Sonuçları**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2008, s. 2

⁶ Zahir Kızmaz, **Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine bir değerlendirme**, C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 29, ss. 149–174

Özetle, suça eğilimde sosyo-ekonomik etkenler kadar sosyo-kültürel etkenlerin etkisi de oldukça fazladır. Bunda suç olgusunun karmaşıklığı ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı suçlu profilleri de etkilidir.

1.3. Suç ve Suçluluk İlişkisi

Toplumların, cemaatten-cemiyete doğru akan bir süreç içerisinde bir yol takip etmesi, Tonnie's' in , “cemaat” ve “cemiyet” kavramlarında anlamını bulmaktadır. İnsanların sosyo-ekonomik, kültürel ve yüz yüze ilişkiler bakımından giderek farklılaşmasının temel odak noktasında bu kavram ilişkisi yer almaktadır. Günümüzde ise bu süreç hala devam etmektedir. Bugün insanlar arasındaki dayanışma ve paylaşma duygusunu ortadan kaldıran yapının arkasında bu gelişim yatmaktadır. Bugün cemiyete giden toplumlarda, görülen toplumsal hastalıklardan biri, yalnızlık meselesidir. Yalnızlık içerisinde kalan ve bu sorundan çıkış arayan ferdin, zaman zaman sapma davranışlar içinde bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte, toplumsal yapı da çok önemlidir. Çünkü toplum, kimi zaman bireyin bütün ihtiyaçlarını karşılayan, kimi zaman ise bireyi suç işlemesine neden olan önemli bir faktördür.⁷

1.4. Suç Teorileri

Suç olgusunu ve suçluluk durumunu açıklamaya çalışan birçok teori bulunmaktadır. İnsanların ne sebeple suç işledikleri birçok nedene dayanabilir. Kişileri suç işlemeye iten nedenler Bireysel, Biyolojik, Psikolojik, Sosyolojik ve Katografik (Coğrafi) Teoriler olmak üzere beş ana başlık altında açıklanabilir.

Genel itibarıyla ise bütün teoriler bireysel ve sosyolojik temelde olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır. Sosyolojik temelde açıklayanlar, suçu toplumsal koşulların bir

⁷ Murat Bağlar, **İşsizlik-Suç İlişkisi ve Ekonomik Sonuçları**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2008, s. 71

nedeni olarak kabul ederken, bireysel temelde açıklayanlar, daha çok kişilik yapıları ve bireyin zekâsını ön plana çıkartmıştır.⁸

1.4.1. Bireysel Teoriler

Bio-Antropolojik, psikiyatrik-psikanalitik ve psikolojik görüşlerin bireyi temel olarak sapma davranışı inceledikleri için bireyi esas alan görüşlerde diyebiliriz. Her şahsiyet yapısının kendine has davranış türlerine sahip olması dolayısıyla bu görüşleri oluşturan temel görüşler şahsiyet tiplerini belirlemek ve sınıflandırmakla bu şahsiyet tiplerini ya irsi kazanılmış, biyolojik karakteristikleriyle ya da şahsiyet yapısı, mizaç özelliği veya etkili olan temel ihtiyaçlar gibi tamamen psikolojik özelliklerle açıklamaya çalışmışlardır.⁹

Bireysel teoriler ilk ortaya atılan teoriler olup, suçu tek nedenle açıklamaya çalışana teorilerdir. İlk teoriler, Klasik ekol, Neo klasik ekol, Pozitif ekol ve Coğrafik ekol olarak bilinmektedir. Klasik görüşe göre kişiler, suç işleme dahil her türlü davranışta bulanabilir.

Bireylerin davranışlarının ancak ceza korkusu ile kontrol edilebileceği belirtilmiştir. Kişilerin ancak bu şekilde toplumun düzenine ve kanunlarına saygılı olabileceği belirtilmektedir.

Neo klasik ekole göre ise, ceza, suçluya değil suça uygun olmalıdır. Bu durumun bir sonucu olarak, klasikçilere ağır eleştiriler getirmişlerdir. Pozitif ekole göre, insan faaliyetleri fertlerin kontrolleri dışındaki güçler tarafından belirlendiği ve suçlu davranışın biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Coğrafi ekole göre suç, sosyal koşulların ve içinde yaşanılan coğrafi etmenlerin suçlu davranışı üzerinde etkili olduğu görüşüne dayanır.

⁸Rüstem Erkan ve Diğerleri, **Sosyal Çevrenin Sokak Çocukluğuna ve Suçluluğuna Etkisi**, 1. Ulusal Çocuk ve Suç Nedenleri ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Ankara, 2002, s.54

⁹Osman Sümer, **Sosyal Değişme ve Suç**, İnönü üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2006, s.96

1.4.2. Biyolojik Teoriler

Biyolojik teoriler, suçluların biyolojik ve genetik bakımdan birbirinden farklı olduğunu ve bu yapıların farklılıklarının bireyleri suç işlemeye yatkın hale getirdiğini belirtmektedir. Biyolojik teorilerin ilk savunucusu Cesare Lombroso'ya göre, suçlular biyolojik bakımdan anormal ve doğuştan dejenere olan kişilerdir. Onları suç işlemeye iten nedenlere, fiziksel ve kalıtım yoluyla sahip olduklarını belirtmiştir.¹⁰ Lombroso, bazı insanların doğuştan suça meyilli olduğunu, suçlu insanların, açıkça bedeni işaretlerle kolayca tanınabileceğini öne sürmüştür. Lombroso'nun teorisi pek çok taraftar bulmasına rağmen bir takım eleştiriler de almıştır.¹¹ Yapılan araştırmalarda, bazı grupların Lombroso'nun belirttiği gibi fiziksel suçlu tipinin varlığı ile ilgili bir sonuca varılmadığı görülmüştür.¹²

1.4.3. Psikolojik Teoriler

Suçluluğun ortaya çıkışını ruhsal bozukluklar ile açıklayan psikolojik kökenli yaklaşımlar genel olarak suçun kişilik bozukluklarından kaynaklandığını ve bir tepki olarak ortaya çıktığını savunurlar.¹³

Psikolojik teoriler incelenirken, psikoanaliz ve psikoanalitik psikoloji üzerinde önemli durulması gereken konulardan biridir. Bu çalışmalar, Sigmund Freud tarafından ilk ortaya atılmıştır. Psikoanaliz, insanın kişilik gelişimiyle birlikte bilinçaltı ve onun içerdiği etken güçleri açıklamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, Freud, zihni üçe ayırmıştır. Bunlar, bilinçli zihin, bilinç öncesi zihin ve bilinçsiz zihindir. Bilinçli zihin, insanların kavramlar ile ilgilenen bölümü, bilinç öncesi zihin, farkında olmadan ve herhangi bir anda akla gelen bölümü ve bilinçsiz zihin ise, cinsellik ve düşmanlık gibi insanların bilinçaltılarında tuttukları bölümdür.

¹⁰ Bağlar, a.g.e., s.73

¹¹ Serap Durusoy ve Diğerleri, **Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir mi?**, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 2008, s.174

¹² Bağlar, a.g.e., s.73

¹³ Canan Gürsel Özsöz, **13-19 Yaş Grubunda Suça Eğilimin Araştırılması**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Adli Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara, s.102

Bunun yanında Freud, kişiliği de üçe ayırmıştır. Bunlar, alt benlik, benlik ve süper egodur. Alt benlik, insanların yaratılışı için gerekli olan ilk kısmıdır. Yeme, içme ve cinsellik gibi ilk dürtülerdir. Benlik ise, yaşam süreci içerisinde her şeyin elde edilemeyeceğini ve bunu toplumsal standartlar çerçevesinde yerine getirmeye çalışan kısmıdır.

Psikoanalitik görüş ise, suçluluk kavramının benlik ile üst benlik arasındaki orantısızlıktan kaynaklandığını belirtmiştir. Alt benliğin aşırı gelişmesi ve ihtiyaçlarının üst benlik tarafından karşılanmamasının, bireylerin suç işlemelerine neden olduğunu açıklayan bir görüştür.¹⁴

Suç fiili ile akıl bozukluğu arasında doğrusal orantı vardır. Böylece zekâ noksanlığı önemli bir suç nedeni sayılmaktadır, özellikle yirminci yüzyılın başından itibaren zekâ testlerinin bol olarak tatbiki neticesinde zekâ ile suçluluk arasında ilişki kurulmuştur. Zekâ geriliği ile suçluluk arasında ilgi gören bu görüşlere göre, suç ve zekâ arasındaki temel ilişkiler şunlardır:

- Zekâ noksanı olan suçlu, doğuştan suçlu tipini teşkil eder.
- Zekâ noksanı irsi verasete bağlıdır.
- Zekâ azlığı olan şahıs tehlikeli tecavüz suçları ve cinsiyet ile ilgili suçları çoğunlukla işlemektedir.
- Zekâ noksanı olan şahıs, engelleyici sosyal faktörlerin yokluğu halinde suç işler, çünkü içinde bulunduğu kültürün sosyal değerlerini kapma ve ona uyma kabiliyetine sahip değildir.
- Zekâ azlığı olan şahıs, hareketlerinin neticelerini göremez ve bu sebeple de suça karşı belirtilmiş cezaların tehdidi ile suçtan alıkonulamaz.
- Zekâsı az olan şahıs ailede ve komşuluk ilişkilerine geriye atılmış bulunan bir kimsedir.¹⁵

¹⁴ Tülin İçli, **Kriminoloji**, Bizim Büro Basımevi, 4.Baskı, Ankara, 2001, s.74

¹⁵ Sümer, a.g.e., s.104

Görüldüğü üzere, Psikoloji bilimi suçluyu koruyan bir tavır ile suçu bireylerin doğuştan getirdikleri ve bireylere göre değişiklik gösteren içgüdü, zekâ gibi kişisel özelliklerle açıklamaktadır. Dolayısıyla, suçun kendisinden ziyade nedenlerini ortaya koymuş ve kişilerdeki bazı niteliklerin özelliklerine göre suçu sınırlı şekilde ele almıştır. Bu bakımdan, Psikoloji biliminin verileriyle suçu tanımamız mümkün gözükmemektedir.¹⁶

1.4.4. Coğrafik Teoriler

Coğrafi durumun ve özellikle iklimin, suçluluk üzerindeki etkileri, istatistik araştırmalara girildiği günlerden itibaren araştırmacıların dikkatlerini çeken konulardan olmuş, iklim, ısı, atmosfer basınçları, rüzgârlar ve radyasyonlar gibi çeşitli doğal olayların organizma üzerindeki etkileri üzerinde durulmuş veya bunların suçluluğu izah eden konular olarak ele alınması gereği ileri sürülmüştür.¹⁷

Bu ekolün mensupları, iklimin ve topografyanın insan davranışları üzerindeki etkisini tespit etmeye çalışmışlardır. Onlara göre toprağın verimli olması, yağmur miktarı, tabii kaynakların zenginliği bir toplumun refahını temin eden faktörlerdir. Bundan mahrum olanlar yağmacı ve saldırgan olacaktır.¹⁸

Yaşanan fiziki çevrenin şartları ile insan karakteri arasındaki ilişkiler çok eski devirlerden beri fikir adamlarının dikkatini çekmiştir. Hipokrat beden ve ruhun durumunun genellikle insanların karakter bakımından ayrıntılar gösterdiklerini, dağlarda yaşayan insanların daha cesur ve çalışmaya tahammülü bulduklarını açıklamıştır. Polybe, “Arcadie dağlarında yaşayanların, teneffüs ettikleri havanın bunlarda karanlık bir tabiat yarattıklarını ve kanun koyucunun bu karakteri yumuşatabilmek için musiki eğitimini mecburi kıldığını, eğilimler insanları çeviren havaya tabi olduğu için değişik ve birbirinden uzak bölgelerde yerleşen milletlerin yalnız adet, çehre ve renklerinde değil ve fakat eğilimlerinde de bir merteye farka rastlanmasının bu olaydan ileri geldiğini” söylemiştir.¹⁹

¹⁶ Sümer, a.g.e., s.105

¹⁷ Sümer, a.g.e., s.106.

¹⁸ Abdullah Korkmaz, **Şehirleşme Ve Suç: Malatya Araştırması**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı , Doktora Tezi, İstanbul 1998, s.60

¹⁹ Sulhi Dönmezer, **Kriminoloji**, 8. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s.62

Hiç şüphesiz insan kendisini çeviren fiziki ve coğrafi şartlar içerisinde yaşamakta ve yaşayabilmek içinde bünyesini bunlara uydurmak zorunda kalmakta, onlara tabi olarak yaşayabilmektedir. Fakat insanın coğrafi şartlara uyması pasif değil yaratıcıdır. İnsan bu yolla gittikçe tabiatı kontrolü altına almakta ve coğrafi çevre etkilerini biyolojik, sosyal ve kültürel etmenlere karşılıklı etkiler altında yapabilmektedir.²⁰

Gerçekten iklime yorulan etkilerin çoğunun menşinin sosyal olduğunu açıklamak mümkündür ve suçta coğrafi bir gerekliliği savunmak yerinde olmaz. Isının fazla olduğu memleketlerde ve mevsimlerde insanlar arasındaki ilişkiler, temaslar genellikle çok daha fazladır. Kış mevsiminde akşamın erken saatlerinde insanlar evlerine çekildikleri ve aralarındaki temaslar günün sayılı saatlerine sınırlandığı halde, sıcak gecelerde genellikle geç yatarlar ve aralarındaki temasların gecenin geç saatlerine kadar sürdüğü coğrafi çevre, suçun sebebi sürecinde üstün bir rol oynayabilir.²¹

1.4.5. Sosyolojik Teoriler

Suç olgusuna sosyolojik yönden yaklaşım uygulaması, 19. yüzyılın başlarından itibaren yavaş yavaş ortaya çıkmıştır. Sosyoloji bilimsel bir disiplin olarak gelişirken suçu insanın davranışlarının sosyal kökenlerine dayandıran izahlara bağlamıştır. Daha açık bir ifadeyle sosyolojik bakış açısından suç, sosyal ortamın ürünü olarak kabul edilmiştir.²²

Sosyolojik teoriler suçluluğun temelini kültür çatışması olduğu tezinden hareket ederler. Sosyal ve kültürel çevredeki kriminojen şartları incelerler. Dış faktörlerin, yani sosyal sınıf, politik, coğrafi ve çevresel yapıların suçluluğu nasıl etkilediğini açıklarlar. Sosyolojik teorilerin pek çoğunda bireysel farklılık değişkenleri üzerinde durulmaz, yalnızca dış faktörlere ağırlık verilir. Bireylerin tümünün, suç riski olan nüfus grubu içinde değerlendirilmesi yapılır. Zira sosyal ve kültürel şartlar birleşip de, bazı grupların hukuk

²⁰ Sümer, a.g.e., s.106

²¹ Dönmezer, a.g.e., s.168

²² Cumali Ataseven, **Suçta Etki Eden Sosyal Faktörler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2006, s.20

normlarını ve yasakları onaylaması azalınca, riskli gruplar ortaya çıkar. Burada bu suç teorilerini yapısal teoriler ve sosyalleşme teorileri olarak ele alabiliriz.²³

1.4.6. Yapısal Teoriler

Sosyal yapı teorileri suçun sosyal yapı ve toplum içerisindeki ilişkilerini inceler. Bu bağlamda suç, sosyal yapının özelliklerinden dolayı vardır. Sosyal yapı teorileri bazı noktalarda farklı olmalarına rağmen sosyal problemlerin kaynağı olan suçu, bireyler değil toplum ortaya çıkarır temel görüşünü paylaşmaktadır.²⁴

1.4.6.1. Durkheim'in Teorisi

İlk sosyolojik suçluluk teorisi olarak Emile Durkheim'in (1858-1917) suçun yapısal-fonksiyonel sınırlanması teorisinden söz edilir. Durkheim, sosyolojik metod kuralı içerisinde (1895), suçluluğun analizi vasıtasıyla bu teorisini oluşturdu. Kriminologlar arasında suçun patolojik bir görünüş ortaya koyduğunun tartışmasız olduğu bir zamanda; Durkheim, suçluluğun bilakis tüm toplumlarda, her türde görünüşte olacağını belirterek itiraz etti. Suçluluğun bulunmadığı hiçbir toplum yoktur. Her yerde ve her zaman insanların bazı davranışlarına tepki olarak ceza uygulanmıştır. Bu yüzden suçluluk normaldir. Eğer suçluluğun kapsamı belirli bir sınırı aşarsa, bu hastalıktır. Bununla suçluluk her sağlıklı toplumun bütünleşmiş kısmıdır. Suçun olmadığı bir toplum tam olarak ve hiçbir yerde mümkün olamaz.²⁵ Ayrıca, Durkheim'e göre suç, normal, zorunlu ve yararlıdır.

1.4.6.2. Anomi Teorisi

Durkheim'in kriminolojiye en büyük katkısı "anomi" (kuralsızlık) kavramıdır. Anomi, standartların ve değerlerin kaybolması sonucu sosyal düzenin bozulması

²³ Aziz Yıldırım, **Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s.96

²⁴ Raşan Balamir, **Suç Teorileri İçinde Chicago Okulun' nun eri Ve Önemi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara- 1999' dan aktaran Murat Bağlar, İşsizlik-Suç İlişkisi Ve Ekonomik Sonuçları, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale,2008, s.75

²⁵ S,Dönmezer, <http://www.kriminoloji.com> 2002, 12.05.2011

demektir.²⁶ Anomi kavramı, sosyolojik çalışmalarda büyük ilgi çekmiştir. Tüm toplum ve sosyal yapı içinde, suçu, bireysel, psikolojik ya da biyolojik faktörlerin bir ürünü olmaktan çok toplumsal yapı çerçevesinde izah etmek amacını güden bir kavramdır.

Durkheim intiharlar hakkındaki klasik eserinde anomiyeye değinmiş ve bu kavramı karmaşık sanayi toplumundaki, bir tür intihar tipini izah etmek için kullanmıştır. Fakat Merton'un anomiyeye konusundaki katkısı Durkheim'den daha fazladır.²⁷

Merton'a göre anomiyeye, toplumun meşru araçlarla ulaşılabilecek başarı amaçlarına götürecektür kültür araçlarıyla amaçlar arasındaki çatışmadan doğar. Toplum içindeki gelenek, görenek, örf ve adetler kişinin davranışını tayin eder ve insanlar buna göre davranırlar. Bu öğeler kişiyi kültürün gösterdiği amaca götürür. Kültür tarafından çizilen amaçlar çerçevesinde her grup hedeflerine ulaşmak için bu kurallara uymayı ya da uymamayı seçebilir.²⁸

Merton'un anomiyeye teorisi, temelde alt sınıf üzerinde odaklaşmasına rağmen, çoğunlukla sosyal yapının tüm düzeylerindeki sapma olgusunun çözümleyen geniş bir kullanımı alanı vardır. Kuramın, özellikle sosyal ve ekonomik yönden aşağı sınıflar üzerindeki ağırlıklı olarak durması büyük ölçüde, kültürel amaçlarla bu amaçları elde etme yolları arasında toplumsal olarak gerçekleşen mesafede, alt sınıfın daha çok sapkın tutum geliştirme durumunda olmasından kaynaklanmaktadır.²⁹

1.4.6.3. Gerilim Teorileri

Amerikalı sosyolog Robert Merton'a ait olan bu teori, Durkheim'in anomiyeye kavramını sapkın davranışlara uygulamıştır. Bu teori, suç eylemi açıklanırken psikolojik ve yapısal açıklamaları bir araya getirilerek oluşturulmuş bir kuramdır. Merton, sapmanın biyolojik temelli olduğu tezini reddeder ve suçun toplumsal olduğunu savunur. Bu nedenle Merton'un kuramı sosyolojik özellikli bir kuramdır. Toplumsal hedefler ile onları

²⁶ Dönmezer, a.g.e., s.446

²⁷ Cumali Ataseven, **Suç Etki Eden Sosyal Faktörler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2006, s.20

²⁸ Dönmezer, a.g.e., s.358

²⁹ Ratıp Üresinler, **Sosyo-Kültürel Yapı Ve Suç (Kırıkkale Örneği)**, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2005, s.71

gerçekleştirmek için gerekli olan vasıtalar arasındaki tutarsızlık ve gerginlikler Merton'un "Gerginlik Teorisinin" temelini oluşturmaktadır. Bu teori toplum hayatındaki çatışmalar üzerine kurulmuştur. Robert Merton kurama gizli ve açık fonksiyon kavramlarını ilave ederek, geliştirmeye çalışmıştır. Açık fonksiyon bir sistemin içinde bulunanlar tarafından arzulanan ve bilinen fonksiyonlardır. Gizli fonksiyonlar ise sistemin içinde bulunanlar tarafından ne bilinen nede arzulanan fonksiyonlardır.³⁰

1.4.6.3.1. Alt Kültür Teorileri

İnsanlar aynı şekilde davranmazlar; benzer durumda farklı şekilde davranırlar. Çünkü insanların durum ve hareket aracı, davranışların yöneltildiği insanların değer yargılarıdır. Bu bakımdan kültürün iki anlamı vardır; birisi, belirli toplumda sınırlı bir bölge içinde ve belirli tarihte gelişmiş değer yargılarının tümünü kapsar. Diğeri ise, uygarlık anlamında, yaşama stili, düşüncenin, hissedişin ve davranışın tarzıdır; bunlarda beslenmenin, giyimin, ahlakın ve geleneğin tarzı, din içinde ve dil ifade edilir. Kültür bu geniş anlamda davranış ve dilde gözlenebilir, öğrenilir ve kuşaktan kuşağa devredilir, davranış görüntülerinin bütünlüğü olarak tasvir edilebilir. Alt kültürden, bir üst kültür davranış ve değer sisteminden ayrı olarak varlık gösteren bir sosyal davranış ve değer sistemi anlaşılır, bununla birlikte bu merkezi değer sisteminin bir kısmıdır. Alt kültür içinde yaşayan gruplar, üst uygarlık unsurlarını (element) ayırırlar, fakat merkezi uygarlıktan ayrılan belirli davranış görüntülerini ve değer yargılarını muhafaza ederler.³¹

Alt kültür teorilerini genel olarak, çocuk veya genç çeteler içerisinde yer alan alt sınıfa mensup bireylerin, sapma ve suçluluk durumları üzerine odaklanmış kuramlar olarak görmek mümkündür. Özellikle 1950'li yıllarda, alt kültürel kuramların kriminolojik araştırmalarda, önemli ölçüde boy gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu kuramların, suç olgusunu alt sınıfa özgü bir fenomen olarak görmesi, gerilim kuramı ile olan bir benzerliği oluşturmaktadır. Bu her iki kuram da, suç olgusunu sınıf temelinde analiz ettikleri için "suçluluğun alt-sınıf temelli kuramları" olarak da nitelendirilmektedir. Ancak her iki kuramın bu benzerliklerine rağmen, alt-kültür kuramlarının suç araştırmalarında alt-

³⁰ Özkalp E, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Eskişehir, 2001, s.52

³¹ Yıldırım, a.g.e., s.102

kültürün önemine dikkat çekmesi açısından diğer kuramdan önemli ölçüde farklılaşmaktadır.³²

Suçun nedenlerini alt-kültüre bağlayan teoriler, belirli alt-kültüre mensup olmanın, kişiyi belirli amaçlara yönelteceğini ve bunlarında da hukuka aykırı olabileceğini, suç niteliği taşıyabileceğini ileri sürmektedirler. Örneğin üç tür suç çetesi alt-kültürü bulunmaktadır:

a- İyi entegre olmuş, bütünleşmiş toplumlarda çeteler adeta, erişkinlerin organize suçluluk faaliyetleri için staj grubudur. Öncelik kâr getiren faaliyetlere verilir ve şiddete pek az rastlanır. Buna suçlu alt-kültürü denir.

b- Zamanla bu gruplarda uyuşturucu maddelere yönelme söz konusudur ve bu maddeleri sağlamak için para kazanmaya yönelik faaliyetlerde bulunurlar.

c- Bütünleşmemiş toplumlarda ise bu gibi iyi organize olmuş yapı bulunmamaktadır ve gençler üzerinde zayıf bir toplumsal kontrol vardır. Bu tür toplumlarda ki çete alt-kültürü aşırı davranışlar sergiler. Burada ilk amaç “saygı” sağlamaktadır. Bunun için şiddet, mal tahribi gibi davranışlarda bulunurlar.³³

Suçun nedenlerini alt kültüre bağlayan teoriler, belirli bir alt kültüre mensup olmanın, kişiyi belirli amaçlara yönelteceğini ve bunların da hukuka aykırı olabileceğini, suç niteliği taşıyabileceğini ileri sürmektedirler. Bu teoriler ancak sınırlı sayıda suçları açıklayabilmektedir. Sosyal bakımdan dezavantajları olmayan bireylerin neden suç işlediklerini açıklayamamaktadırlar.³⁴

1.4.6.3.2. Kültür Çatışması Teorisi

Kültür çatışması teorisi suçluluğu, farklı kültürel değer ve davranış normları arasındaki bir çatışmanın neticesi olarak, suçluluğu sadece sınırlı bir alanı içinde açıklama

³² Zahir Kızmaz, **Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13, s.42

³³ Füsun Akıncı Sokullu, **Viktimooloji**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s.23

³⁴ Yıldırım, a.g.e., s.104

verebilir; özellikle etnik azınlıklar, genellikle yabancılar ve göçmenler. Örneğin, bu noktada kırdan kente göç durumuna benzetebiliriz. Thorsten Sellin, kültür çatışması teorisinin kurucusu olarak (1938), her insanın belirli davranış kurallarını öğrendiği noktasından hareket eder.³⁵

Kültür çatışması kavramı ilk defa Amerika’da artan suçluluk oranından göçmenleri sorumlu tutmak için ortaya atılmıştır. Ancak, Sellin’i 1938 yılında yayınlanan “Kültür Çatışması ve Suç” isimli eserinde, gerçeğin böyle olmadığını ve göçmenlerin suçluluk oranının yerli beyaz nüfusa göre oldukça düşük bulunduğunu araştırmalara dayanarak ortaya koymuştur. Fakat bununla birlikte Sellin, göçmenlerin belirli bazı suçları işlediklerini tespit etmiştir: Örneğin bir Sicilyalının ailenin namusunu korumak için kız kardeşini kaçıranı öldürmesi gibi.³⁶

İşte Sellin, burada kültür çatışması teorisine dayanmıştır. Buna göre, bir göçmen, birisi anavatanının ve diğeri göçülen ülkenin olmak üzere iki kültür, yani norm sistemi karşısındadır. Her ne kadar, göçmenin temel kişiliği anavatanındaki sosyalleşme vasıtasıyla kural olarak oluşmuşsa da, göçmen geldiği ülkenin norm ve standartlarına daha çok yaklaşmak ihtiyacını da duymaktadır. Çünkü göçmen, ancak bu şekilde yeni bir sosyal kimlik bulacaktır. İşte çatışma, birbirine karşı olan iki sistemin kültürel norm ve standartlarının dışarıda bırakılmalarının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de, yabancı bir kültür sitemine gelen kişi, orada hâkim değer sistemiyle karşılaşmakta ve onun normlarına kendi özel daralmış şartları altında karşı koymaktadır. O halde kültür çatışması kavramından, kültürel ve sosyal değerler, amaçlar ve normlar bakımından zihniyet ve düşüncelerin çatışması anlaşılmaktadır.³⁷

Kültür çatışması teorisi, her insanın belirli bir kültür içerisinde doğup, burada belirli davranış kurallarını öğrendiği esastan hareketle, göçmenler ile yerlilerin ideal ve değer sistemlerinin farklılığına dayanmaktadır. Çünkü göçmenler, yabancı işçiler ve mülteciler ile etnik azınlıklar (zenci, çingene gibi) genel olarak topluma yabancı ve kenar grup olarak belirlenmektedirler: Bu kişiler içinde yaşadıkları toplumdan en azından temel bir işaretle ayrılmaktadırlar. Bu işaret, kültürel (dın, dil), etnik (ırk) veya başka bir şekilde ortaya

³⁵ S,Dönmezer, <http://www.kriminoloji.com> 2002, 12.05.2011

³⁶ Yıldırım, a.g.e., s.100

³⁷ Yıldırım, a.g.e., s.100

çıkılmaktadır. İşte bu kişiler kendilerini çeviren kültüre tamamen katılamadıklarından, içinde yaşadıkları toplumla bütünleşememekte ve ona yabancı kalmaktadırlar. Bu ise, onlara karşı ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarda dışlamayı doğurmaktadır. Bunun sonucu olarak da, önyargılar oluşmakta ve damgalanmaktadırlar.³⁸

Bu bakımdan, Türkler tarafından işlenen suçlarda, diğer yabancı işçi gruplarına göre kültür çatışmasının etkisi daha büyüktür. Fakat, suçun oluşumu elbette kültürel faktörleri de içermekle beraber, yabancı işçilerin her işledikleri suç kültür çatışmasına bağlanamaz. Kaldı ki, kültür çatışmasının arkasında da değişik davranış nedenleri ve bazı toplumsal ilgiler bulunmaktadır. Bunun somut örneği, ABD’de 1960 yılında 2 milyon beyaza karşılık 1 milyon siyahın tutuklanmasıdır. Yani, bütün tutukluların % 30’u siyahtır ve siyahlar tüm nüfusun %10’unu oluşturmaktadırlar. Siyahların suç oranının yüksek olmasının nedenleri ise, uygun olmayan ekonomik şartlar, ev ilişkileri, sosyal gerilimler ve dışlanmadır.³⁹

1.4.6.4. Sosyalleşme Teorileri

Sosyalleşme teorisine göre kişi, toplumsal hakim davranış örneklerinin hor bakması altında sosyalleşmesi başarısız sonuçlandığından belirli durumlarda suçlu olacaktır. Alt kültür ve kültür çatışması teorisi sosyalleşme teorileri içinde değerlendirilir. Suçluluğu, bir insanın başarısızlıkla sonuçlanan sosyalleşmesine dayanarak açıklayan suçluluk teorileri, sosyalleşme teorileri olarak isimlendirilir. Onların çıkış noktası, insanın bir toplumda yaşayabilmesi için, sosyalleşmek zorunda olmasıdır.⁴⁰

1.4.6.4.1. Sutherland’ın Farklılıkların Birleştirilmesi Teorisi

Sutherland, farklılıkların birleştirilmesi teorisinde grup ilişkileriyle öğrenme olgusu içinde durmakta ve suç davranışını açıklarken kişilik ve çevresel faktörleri dikkate almaktadır. Sutherland’a göre, suçluluk davranışı ilk çocukluk döneminde gelişmektedir.

³⁸ Yıldırım, a.g.e., s.101

³⁹ S,Dönmezer, <http://www.kriminoloji.com> 2002, 12.05.2011

⁴⁰ Yıldırım, a.g.e., s.99

Bu nedenle suç davranışının nedenlerini ve bunları önlemeye yönelik ilk adımları kişinin suç işlediği ilk yıllarında aramak gerektiğini belirtir.⁴¹

Sutherland'e göre bireyin, suç oluşturan davranışı şu süreçlerden geçmektedir.⁴²

1. Her şeyden önce suçlu davranış öğrenilir
2. Suçlu davranış, etkileşim süreci içinde diğer bireylerle ilişkiye geçildiği süreçte öğrenilir.
3. Suç olan eylem özellikle birinci gruplar içinde öğrenilir. Bu nedenle, sinema, televizyon, gazete gibi iletişim araçlarının önemi daha azdır.
4. Suçlu olan eylemin öğrenilişi kişi, kimi zaman çok karmaşık, kimi zaman da çok basit olan suç işleme tekniğinin öğrenilmesiyle olur. Ayrıca tavırların, güdülerin, tutumların, davranışların belli yanlarını öğrenmekte suç işlemeyi etkiler.
5. Güdülerin ve dürtülerin kendisine özgü yönü, kanunların yatkın ve yakın olmayan tarifleri (örnekleri) ile öğrenilir.

1.4.6.4.2. Etiketleme Teorisi

1938 yılında Tannenbaum tarafından ortaya atılan ve Becker tarafından geliştirilen etiketleme (damgalama veya toplumsal reaksiyon) teorisi, 1960'lı yıllarda suç ve suçluluk çözümlerinde dikkat çeken ve kısa sürede belirli bir üne ulaşan ender kuramlardan biridir. Etiketleme kuramı; bireylerinin etiketlenmelerinin onların suç işleme süreçleri üzerinde etkili olduğu varsayımı üzerine oturmaktadır. Teoriye göre suçlu olma süreci bireyin etiketlenmesi, dışlanması ve şikâyet edilen özelliklerinin pekiştirilmesi şeklinde işlemektedir.⁴³ Onlar polisler, öğretmenleri, komşuları, ebeveynleri ve arkadaşları tarafından etiketlenmektedirler. Bireylerin sapkın veya suçlu olarak etiketlenmeleri de, onların toplumdan dışlandıkları yönünde bir duyguya kapılmalarına yol açmaktadır. Bu dışlanma duygusu da, onların suçlu gruplarla ilişkiye girmelerinde etkili olmaktadır.⁴⁴

⁴¹ Bağlar, a.g.e., s.80

⁴² Dönmezer, a.g.e., s.431

⁴³ Hüseyin Bal, **Çocuk Suçluluğu**, Isparta, 2004' den aktaran Yavuz Selim Kılıç, **Çocuk Suçluluğuna Sebep Olan Sosyo-Ekonomik Faktörler**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2007, s.21

⁴⁴ Kılıç, a.g.e., s.78

Bu teoriye göre ilk defa suç işleyen bir kişi tüm kişiliği ve sosyal yaşamı bakımından olumsuz olarak değerlendirilmekte, yani damgalanmakta ve buna tepki olarak da tekrar suç işlemektedir. Başka bir ifade ile ilk mahkûmiyet suçluyu lekelediği için bu şahsın sosyal statüsüne, mesleğine, ailesine ve esas olarak da topluma etki etmektedir. Bu durumun suçlunun kişiliği üzerinde de önemli etkileri olmaktadır. Bu bağlamda özellikle toplumda hakim olan güçlüler sınıfı tarafından suçlu olarak lekelenen/etiketlenen kişilerin yeni suçlar işlemesi olasılığı artmaktadır.⁴⁵

Bunun yanında etiketleme teorisine getirilen bir takım eleştiriler de mevcuttur. Bu teori, etiket veren sosyal kontrol kurumları ile etiketlenen kişiler arasındaki ilişkiyi yüz yüze veya yakın ilişkiler içerisinde değerlendirmiştir. Ancak, suçun yakın ilişkiler içerisinde değerlendirilemediği sosyal yapılarda bu teori yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte bu teori, etiketlemeyi yapan organizasyonların rolleri üzerinde de yeterince durmamıştır.⁴⁶

Bu kurama en çok yöneltilen eleştirinin başında, kuramın sapkın eylemlerin kaynaklarını ihmal etmesi gelmektedir. Ayrıca damgalama kuramının; daha çok homoseksüellik, uyuşturucu müptelalığı, alkolizm, akıl hastalığı ve sokak çetelerinin üyesi olmak gibi sınırlı düzeydeki davranışları tanımlamak için geliştirildiği belirtilmektedir. Bu durum da kuramın, suç davranışının açıklanmasında “iktidar” ve “yapı” sorunlarını görmezlikten geldiği gerekçesiyle eleştirilmesine neden olmuştur.⁴⁷

1.4.7. Sosyal Kontrol Teorisi

Sosyal kontrol kuramına ilişkin yaklaşımlara ilk olarak Durkheim’in çalışmalarında rastlamak mümkündür. Kuramın diğer öncüleri arasında Albert J.Reiss (1922-), Jackson Toby (1925-), F.Ivan Nye (1918-) ve Walter C. Reckless (1899-1988) gibi isimler vardır. Kontrol kuramının modern anlamdaki öncüleri ise Hirschi ve Gottfredson’dur.⁴⁸

⁴⁵ Kılıç, a.g.e., s.79

⁴⁶ Bağlar, M, a.g.e., s.81.

⁴⁷ Kızmaz, a.g.m., s.174

⁴⁸ Kılıç, a.g.e., s.72

Sosyal kontrol teorisi suç olgusunu, bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık düzeyleri açısından ele almaktadır. Bu teoriye göre bireylerin; aile, okul, din ve arkadaş gibi geleneksel kurum veya unsurlara bağlılık düzeylerinin güçlü olması, suçlulukta engelleyici bir işlevi görmektedir. Benzer biçimde; söz konusu geleneksel kurumlara olan bağlılık düzeylerinin zayıflığı ölçüsünde de, bireylerin suç işleme olasılıkları artmaktadır. Çocukların anne, baba, kardeş ve arkadaşı ile olan bağının zayıflaması, onlara duyduğu saygının azalması suç işleme oranını arttırmaktadır.⁴⁹

1.4.8. Sosyal Ekoloji Teorisi

Chicago sosyologları ekolojik kuram ve sosyal organizasyonsuzluk kavramına dayanarak, yaşadıkları dönemin başlıca problemi olan suç ve suçlu davranışı açıklamaya çalışmışlardır. Chicago Okulu'nun ün kazanmasında etkili olan bu çalışmalar yerleşim yerinin suçluluk üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemlidir. Chicago sosyologları yirminci yüzyılın başında insan ve çevre arasındaki güçlü ilişkileri ve çevrenin seçici, dağıtıcı güçlerinden etkilenen insanların, alansal ve geçici ilişkilerinin çalışmasını yaparak insan ekolojisi çalışmalarının ivme kazanmasında etkili olmuşlardır.⁵⁰ 1982 yılında Chicago Üniversitesi'nde kurulan sosyoloji bölümü, 20. yüzyılın ortalarına kadar "Chicago Okulu" adı altında sosyoloji konusunda en etkili kuruluşlardan birisi haline gelmiştir. Chicago Okulu mensupları ve sosyal sorunlarla ilgili çalışma yapan diğer araştırmacılar, Yirminci yüzyılın başlarında Amerika'da kentlerin büyümesi, sanayileşme, göçler, I. Dünya Savaşı'nın yarattığı sorunlar, içki yasağı, Dünya Ekonomik Bunalımı gibi konularla ilgilenmişler ve bunların suçlulukta artış, ahlaki çöküntü ve suç çeteleri gibi olumsuzluklara neden olduğunu ortaya koymuşlardır.⁵¹

Chicago Okulu araştırmalarında iki yöntem uygulamıştır: İlki suç istatistikleri ve nüfus sayımları gibi resmi sayılardan yararlanılmasıdır. Bunlara göre, yoksulluğun ve yüksek suç oranının bulunduğu bölgeler belirlenmiş, sosyal gerçeklerin bu harita ile grafiklerinin izlenmesi suçun nedenleri konusunda önemli bir gerçeği ortaya çıkardı:

⁴⁹ Kılıç, a.g.e., s.73

⁵⁰ J. Gregory, D. Smith, **The Dictionary of Human Geography**, New York: Blackwell Reference, 1986' den aktaran Yıldırım, a.g.e., s.104

⁵¹ S, Dönmezer, <http://www.kriminoloji.com> 2002, 12.05.2011

Değişik etnik grupların gelip gitmek suretiyle geçici olarak bu yerlerde bulunmalarına rağmen, kentnin bunun gibi belirli yerleri suçta daha elverişliydi.⁵²

İkincisi ise, yaşam öyküsü ve olay incelemesi metotlarını kullanmasıdır; bu şekilde, suçluluğun psiko-sosyal süreci ortaya çıkarabiliyordu. Bunun için araştırmacılar süjelerinin arasına karışarak onlarla birlikte yaşadılar; bu şekilde suçluların kendi çevrelerin içinde günlük yaşamları ve kişilikleri daha iyi incelenebiliyordu. Suçlunun içinde yaşadığı bu çevre değişik olabiliyordu; işte bu şekilde, bitki ve hayvanların doğal çevrelerinde incelenmesinde olduğu gibi, “insan ekolojisi” kavramı ortaya çıkmış ve Chicago Okuluna “Ekolojik Okul” adı da verilmiştir. Chicago Okulunca yapılan “yaşam öyküleri” çalışmaları, ekolojik bölgelerin sosyal yaşam üzerindeki etkilerini açıklama yönünden önem taşımıştır.⁵³

Nitekim bu araştırmalar, şehir yaşamının birbirini tanımayan insanlar arasından akrabalık ve dostluk ilişkilerinin çok zayıfladığı ve bir makine gibi yürüdüğü sonucuna varmışlardır. İşte bu sosyal ilişkilerin zayıflaması ise, sosyal organizasyonsuzluğa; bununda suçluluğa neden olduğu ortaya çıkmıştır.⁵⁴

Sosyal ilişkilerin zayıf olmasını sosyal organizasyonsuzluk olarak tanımlayan Chicago Okulunun ana yaklaşımlarını şu şekilde özetleyebiliriz:⁵⁵

1. insanlar sosyal varlıklardır ve davranışları sosyal çevrenin ürünüdür.
2. Sosyal çevre, bu çevrede yaşayan insanların davranışlarını sevk edecek kültürel değerler ve tanımlar sunmaktadır.
3. Şehirleşme ve sanayileşme, kültürlerin rekabetini de getirmektedir. Böylelikle daha önceden var olan, toplumsal bütünleşmeyi sağlayan değersel yapı çözülmeye başlar.
4. Şehir yaşamının düzensizliği, aile ve arkadaş grubu gibi temel kurumları etkiler.
5. Bu kuramlar tarafından sağlanan değerler parçalı hale gelerek, farklı davranış tanımlamaları arasında bir çatışma yaratmaktadır.

⁵² Yıldırım, a.g.e., s.105

⁵³ Yıldırım, a.g.e., s.105

⁵⁴ S, Dönmezer, <http://www.kriminoloji.com> 2002, 12.05.2011

⁵⁵ Kızmaz, a.g.e., s.52

6. Bir davranışın suçlu veya sapkın bir davranış olmasını belirleyen koşul, onun egemen davranış koduyla zıtlığı veya farklılığıdır.
7. Sosyal organizasyonsuzluk veya sosyal patoloji şehrin merkezinde en fazladır. Bu alanlardan uzaklaştıkça, sosyal düzensizlik yoğunluğu azalmaktadır.
8. Suç ve sapkınlık; şehrin desorganizasyon alanlarında belli bir zaman süreci içerisinde gelişen suçlu koşullarla, yoğun bir temas sonucu meydana gelir.

1.5. Suçu Çeşitli Değişkenler Açısından İnceleyen Bazı Yaklaşımlar

Suç çok faktörlü karmaşık bir olgudur. Bu olgunun ortaya çıkışında etkili olan birçok bağımsız değişkenden söz edilebilir. Suçun türüne, suçun gerçekleştiği çevreye, suç işleyen kişinin özelliklerine göre bu değişkenlerden bazılarının etkileri suçun ortaya çıkışında diğerlerinden daha fazla olabilir. Bu nedenle suçu açıklarken bu özellikler dikkate alınmak zorundadır. Toplumsal bir olayın nedenini yine başka bir toplumsal olayda aramamız gerektiğini vurgulayan Durkheim'in haklılığını da düşünürsek, suça etki eden faktörler arasında, ilk anda akla gelen temel değişkenler şöyle sıralanabilir:

1. Yaş
2. Cinsiyet
3. Medeni hal
4. Öğrenim durumu
5. İşsizlik
6. Ekonomik düzey

Bunlar hemen hemen her tür suçun incelenmesinde dikkate alınması yararlı olan açıklayıcı değişkenlerdir.

1.5.1. Yaş ve Suç

İnsan, doğumdan ölümüne kadar birbirini izleyen gelişme aşamalarından geçmektedir. Bu itibarla yaş ile beden gelişmesi ya da gelişme aşamaları arasında bir paralellik bulunmaktadır. Yaş deyince de bundan insanın doğumdan ölüme kadar sürdürdüğü çeşitli organik gelişme ve çökme aşamaları anlaşılmaktadır.

Suç ile ilişkisi incelenen en önemli değişkenlerden biri yaştır. Suça katılımın yaş ile azaldığı görüşü kriminolojinin en eski ve en çok kabul edilen görüşüdür. Birçok suç türünde, özellikle cinayet, soygun ve ırza tecavüz gibi ciddi suçların görüldüğü toplumlarda nüfusun suça katılım oranı adolesan ve ilk yetişkinlik dönemlerinde doruk noktasına ulaşır, daha sonra yaşla birlikte düşme eğilimi göstermektedir. Şu halde, yaşa göre suçluluk, kişinin gelişme seyrini izler.⁵⁶

ABD’de her yıl tutuklananların hemen hemen yarısının 25 yaşının altındaki gençler oluşturmaktadır. Yaş ilerledikçe tutuklanma oranı düşmektedir. Yine aynı şekilde İngiltere’de ve Fransa’da suç işleme yaşının ABD’den daha düşük yaşlarda yoğunlaştığı görülmektedir.⁵⁷

Gençlerde tutuklanma veya yasal otoriterlerle temas ne kadar erken yaşlarda olursa, gençlerin ciddi suç aktivitelerine katılma olasılıkları da o kadar artar. ABD’de Glueck’ler tarafından yapılan bir araştırmada yaşları küçük olan mahkûmlarda ilk mahkûmiyet çekildikten sonra geçen beş yıl içinde tekrar suç işleme riskinin %71 olduğu görülmektedir.⁵⁸

Suçlu davranışın genç yaşlarda en yüksek değerlerini alması sosyal, bilişsel, biyolojik, fizyolojik, sosyal statü ve rollere ilişkin bazı faktörlerle açıklanabilir oluşu tartışılmıştır. Uyum sorunları işsizlik, alkol, benmerkezcilik, hazcılık ve fiziksel güç en başta gelen faktörler olarak görülmektedir. Sonuç olarak, yapılan araştırmaların tümünde genç yaşta suç oranlarının yüksek olduğu ve ilerleyen yaşla birlikte düşme görüldüğü anlaşılmaktadır.⁵⁹

1.5.2. Cinsiyet ve Suç

Suçla ilişkin sosyolojik çalışmalarda suç ile ilişkisi ayrıntılı biçimde incelenen değişkenlerden biri de cinsiyettir. Birçok araştırmada suçun sıklığı, türü, işleniş nedenleri cinsiyete göre sınıflandırılmıştır.

⁵⁶ Cumali Ataseven, **Suç Etki Eden Sosyal Faktörler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2006, s.31

⁵⁷ Doğan Soyaslan, **Kriminoloji (Suç Ve Ceza Bilimleri) Dersleri**, A.Ü.H.F. Yayınları, Ankara, 1996, s.62

⁵⁸ Dönmezer, a.g.e., s.484

⁵⁹ Dönmezer, a.g.e., s.155

Kadının kamusal hayata katılmasının batı memleketlerine göre çok daha az olduğu doğu ülkelerinde kadınlar tarafından işlenen suçların oranı çok daha düşüktür. Stephan schafer tarafından 1948 yılında yapılan çalışmada, erkeklerin kadınlara nazaran daha yüksek nispette suç işledikleri ve bunun biyolojik faktörlerle izah edildiği görülmektedir. Sutherland ve Cressey ise böyle bir biyolojik faktörle konuyu açıklama çabalarının kriminolojiye yararı olmayacağını ve kadının da sosyal hayata karışması nispetinde suçluluk oranının artacağını ifade etmişlerdir hatta bir gün sosyal hayatta kadın cinsiyeti egemen rol elde edecek olursa, suçluluk oranının da çok artacağı ve erkek cinsiyetinin suçluluğunu geçeceğini açıklamaktaydılar.⁶⁰

Kadınların işledikleri suçların türleri ve oranları toplumdan topluma ve zamana göre değişebileceği muhakkaktır. Batı ülkelerinde ve ABD’de kadın suçluluğunda bariz bir artışın görüldüğü, kadınların gittikçe daha yüksek oranda alkolik oldukları hatta erkekleri bu konuda geçtikleri⁶¹ dikkate alındığında değişimin kaçınılmaz olduğu muhakkaktır. Bu konuda belirleyici olan, kadınların sosyo-kültürel yapı içindeki konumlarının işledikleri suç oranları ile türlerini ne ölçüde etkilediğidir.

Kadın suçluluğuyla ilgili olarak yapılan biyolojik ve fizyolojik açıklamaların ardından, 1934 yılında ABD’de Glueck’lerin 500 suçlu kadınla ilgili araştırmaları, kadın suçluluğu konusunda biyolojik ve sosyolojik veri kullanımı boyutunu getirmiştir. Araştırma sonuçları, suçlu kadınların geçmişte içinde yaşadıkları fiziksel ve maddi koşulların son derece olumsuz olduğunu ortaya koymaktadır. Çoğu yoksul ailelerden gelmiştir. Babaların kazancı yetersiz, aileler kalabalık, ebeveynlerin öğrenim düzeyi düşüktür. Ayrıca, suçlu kadınların büyük bir bölümü parçalanmış ailelerden gelmektedir.⁶²

Cinayet ve suç ilişkisini Türkiye açısından ele alan Yücel, Pollak, kadın suçluluğunun gerçek şekilde rapor edilmesini veya istatistiklere geçmesini engelleyen“maskelenmiş karakteri” olduğunu savunmakta ve cinsiyet farkını ileri süren görüşleri de istatistikî yanılma olarak değerlendirmektedir. Ona göre, profesyonel olmayan hırsızlıklar, iftira, çocuk terki, çocuk düşürme, şantaj, nizami bozma gibi suçlar genel olarak kadınların en çok işledikleri fakat rapor edilme yüzdeleri düşük olan suçlardır.

⁶⁰ Ataseven, a.g.e., s.33

⁶¹ Dönmezer, a.g.e., s.162

⁶² Ataseven, a.g.e., s.34

Yücel'e göre, erkelerle aynı tür suçu işledikleri durumlarda dahi kadınların yakalanma oranı erkelere göre daha düşük olmaktadır.⁶³

Sonuç olarak, yapılan araştırmaların tümünde erkeklerin kadınlara nazaran daha çok suç işledikleri ve cinsiyete göre suçların da farklılaşmakta olduğu anlaşılmaktadır.

1.5.3. Medeni Hal ve Suç

Suç ile ilişkisi incelenen değişkenlerden biri de medeni haldir. Medeni hal değişkeniyle ifade edilmek istenen, evli, bekar (hiç evlenmemiş), boşanmış ve dul (eşi ölmüş) halleridir.

İnsanoğlu yaşamı gereği genellikle iki aileye mensup olurlar. İlki, doğum ile birlikte mensup olduğumuz ailedir. İkincisi ise evlenerek kurmuş olduğumuz ailedir. Fertlerin aile müesseselerine kavuşmaları, farklı toplumlarda, hatta aynı toplum içinde farklı yörelerde geçerli olan örf ve âdetlere göre gerçekleşir. Bu nedenle, insanların evlenme ile aileye kavuşmaları “sosyal bir olay”dır. Çünkü bu olay belirli ve sosyal kabul görmüş kurallara göre gerçekleşir. Bu kuralların bir çoğu yazılı hukukun kapsamı dahilinde de değildir. Bundan dolayı, evlenme sosyal bir olay olmasına karşılık, bunun dışında gerçekleşen bütün şekiller birer sapma davranışdır ve daha çok “çiftleşme“ olarak isimlendirilmektedir.⁶⁴

Araştırmalar, medeni halin suçluluk üzerinde etki yaptığını göstermektedir. Yapılan araştırmalar ve istatistikler genel olarak, evlilerin en az suçlu verdiklerini, sonra dulların ve daha sonrada bekârların geldiğini, boşanmışların ise en yüksek suçluluk oranını gösterdiğini ispatlamaktadır. Bununla beraber, yaş guruplarına, cinsiyete ve kişilerin mensup olduğu sosyal sınıflara göre oranın değişmekte olduğu da tespit edilmiştir. Örneğin, genç olan evli erkeğin, bekâra göre daha çok suç işlediği bazı araştırmalarda belirtilmektedir.⁶⁵

⁶³ Mustafa Yücel, **Suç e Ceza Anatomisi**, Yarı Açık Ceza Evi Matbaası, Ankara, 1973, s.35

⁶⁴ Ataseven, a.g.e., s.38

⁶⁵ Dönmezer, a.g.e., s.334

Gerçekten evlilik hayatının sosyal eğilimleri kuvvetlendirmek suretiyle suçluluğu önleyici bir etki yapmakta olduğu eskiden beri belirtilmektedir. Ancak yapılan çeşitli araştırmalar çeşitli suç türlerine göre durumun ülkeden ülkeye farklı olduğunu göstermiştir. Glueck'ler tarafından yapılan incelemeler bu bakımdan dikkat çekicidir. Onlara göre, medeni halin suçluluk üzerindeki etkileri incelenirken diğer birçok etmenin ortak etkilerini de göz önünde bulundurmak gereklidir. Bu etmenlerde şöyle sıralanmaktadır: Evlenmeden önce cinsel ilişkide bulunulup bulunulmadığı, evlenme yaşı, eş ile ne suretle tanışıldığı, evlenmeden önce tanışıklığın devam süresi, evlenmenin gebelik gibi mecburi ve zorunlu sebeplerle gerçekleşip gerçekleşmediği, kadının bir anne ve eş olarak görevlerini ihmal edip etmediği, eşlerin birlikte oturup oturmadıkları, eşlerin uygun hareket edip etmediği.⁶⁶

Medeni hal ile suç ilişkisi incelenirken üzerinde durulması gereken başka bir husus da yaşıdır. Yapılan araştırmalarda, 25 yaşına kadar evlilik suçların sayısı bekarlardan fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebi evliliğin getirdiği sosyal olan veya olmayan tavır ve hareketleri çiftlerin öğrenmeden ,esasen evliliğe daha hazır olmadan evlenmeleridir.⁶⁷

Görüldüğü gibi medeni hal suça değişik oranlarda etki yaratmaktadır. Suç türleri, cinsiyet ve diğer bazı özellikler açısından medeni hal oranlarında farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Şu halde suçu sadece medeni hal değişkeniyle açıklamak yeterli olmadığı, başka birçok faktörün de etkili olabileceği anlaşılmaktadır.

1.5.4. Öğrenim Durumu ve Suç

Öğrenim durumu ile suçluluk arasında yakın bir ilişkinin bulunduğu öteden beri ileri sürülmektedir. Küçük suçların sınıfta kalan, okuldan kaçan haylazlardan türemekte bulunması, bu konuda yapılan araştırmaların haklılığını güçlendirmektedir.⁶⁸

İstatistikler suçlu çocukların büyük bir bölümünün okula muntazaman gitmediklerini göstermektedir. Amerika'da yapılan araştırmalar, suç işleyen mahkûmlar

⁶⁶ Dönmezer, a.g.e., s.334

⁶⁷ Ataseven, a.g.e., s.39

⁶⁸ Ataseven, a.g.e., s.42

arasında okuma yazma bilmeyenler oranının yüksek ve ayrıca, muntazam eğitim görmüş bulunanlara ait oranın da çok düşük olduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır.⁶⁹

Dönmezer, Türkiye’de suçluluk ile ilgili yapılan araştırmalarda öğrenim görmeyenlerin oranının diğer ülkelere oranla daha yüksek olduğunu ancak, okuma yazma bilme veya eğitimin suçu önleyici veya suça yöneltici bir etkisi olduğunu açıklamanın güçlüğüne dile getirmektedir.⁷⁰

Yavuzer’in İzmir, Ankara ve Elazığ çocuk ceza ve ıslah evlerinde toplam 214 erkek mahkûm üzerinde yaptığı çalışmada deneklerin büyük bir bölümünde okul başarısızlığı görülmüştür. Gerek sınıfta kalma gerekse okulda ceza alma vakalarına mala ilişkin suçlu gurubunda daha fazla rastlanmış, okul ve öğretmeni sevmeyen deneklerin çoğunluğunda cinsel suçlu gurubunda toplandığı belirlenmiştir.⁷¹

Öğün’ün Türkiye’de adam öldürme suçu ile ilgili çalışmasında, gerek hükümlülerin gerekse anne ve babalarının öğrenim düzeyinin oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır.⁷²

Bütün bu araştırmalar, öğrenim durumu ile suç arasında çok önemli bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Sadece suçlunun öğrenim düzeyi değil ebeveynlerin öğrenim düzeyi de suça etki edebilmektedir. Aynı zamanda, okul çevresinin de suçluluğa etkisi olabilmektedir. Öğrenim durumunun yüksek olması genel itibariyle insanın suç işlemesine mani olmakta ancak, bu her zaman her insan için geçerli olmamaktadır.

1.5.5. İşsizlik ve Suç

Bireylerin işsizlik olgusu karşısında ortaya koydukları tepkiler; acı duyma güvensizlik, şok, duygusuzluk, öfke ve değersizlik şeklinde olabilir. Bu duygular arttıkça, işsiz birey daha çok zihinsel olarak rahatsızlanmakta ve çok ciddi olarak bir benlik yıkımı ile karşı karşıya gelmektedir. Böyle bir sürece itilen birey, eşini dövme ve çocuklarına kötü

⁶⁹ Dönmezer, a.g.e., s.285

⁷⁰ Dönmezer, a.g.e., s.286

⁷¹ Ataseven, a.g.e., s.42

⁷² Ataseven, a.g.e., s.43

davranma, hırsızlık yapma, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı gibi bir dizi anti-sosyal davranış sergilemeye eğilimli hale gelmektedir.⁷³

İşsizliğin diğer bir etkisi, bireyin yoğun olarak bir dışlanmışlık ve yalnızlık hissi duymasına neden olmasıdır. Bu dışlanmışlık duygusu, bireyde bazen nefret ve kin duygusunun gelişmesine yol açmaktadır. Bazı işsiz ve yoksul bireyler, içinde buldukları pozisyonu içselleştirerek bir içe kapanma tepkisini geliştirirken, bazıları da saldırgan ve şiddet eğilimli hale gelmektedir. Çünkü işsiz olmak onlar açısından bir dışlanma ve yalnızlaştırma anlamına gelmektedir.⁷⁴

İşsizlik çeşitli yönlerden suçluluk üzerinde önemli etki yapmaktadır. İşsizlik bir kere huzur bozucu etkileriyle kişinin kötülöklere göğüs germe kabiliyetini zayıflatmaktadır. Bunun dışında işsizlik, hastalık, psikolojik bunalımlar, yoksulluk ve zaruret meydana getirmektedir. Yapılan araştırmalara göre, işsizliğin sebep olduğu suçlar, genel olarak, serserilik ve mülkiyete tecavüz şeklinde görölmektedir.⁷⁵

Bugün ekonomik açıdan gelişmiş toplumlarda etkili olarak uygulanan sosyal mevzuat, işsizlik sigortaları, işsizliğin ekonomik yönden suça etkisini çok azaltmıştır. Ancak, ekonomik açıdan gelişmemiş ya da bizim ölkemiz gibi gelişmekte olan toplumlarda işsizlik önemli bir unsur olarak gözökmektedir. Ekonomik yönden suça etkisini çok azaltmıştır. Ancak, ekonomik açıdan gelişmemiş ya da bizim ölkemiz gibi gelişmekte olan toplumlarda işsizlik önemli bir unsur olarak gözökmektedir. Bunların yanı sıra iş, insanın psikolojik dengesinin bir unsurudur ve ekonomik yönünde ayrı olarak da kişinin normalden sapan davranışları üzerine etki yapmaktadır. İşsizlik insanın duygusal yönden dengesizliğini de beraberinde getirmektedir.⁷⁶

1.5.6. Ekonomik Yapı ve Suç

Hiç kuşkusuz ekonomik gelişme ile suç arasında yakın ilişkiler vardır. Ekonomik yönden gelişen bir toplumda suçluluk nicelik ve nitelik bakımından değişecektir.⁷⁷ Suç ile

⁷³ Kızmaz, a.g.e., s.78

⁷⁴ Kızmaz, a.g.e., s.78

⁷⁵ Ataseven, a.g.e., s.63

⁷⁶ Ataseven, a.g.e., s.63

⁷⁷ Dönmezer, a.g.e., s.52

ilişkisi araştırılan diğer bir değişkende sosyo-ekonomik statüdür. Ekonomistler, suçluların yasal olmayan faaliyete, bu davranışın bireye sağlayacağı kâra dayalı olarak katılma veya katılmama konusunda rasyonel bir seçim yaptıklarını varsayarlar.⁷⁸ Bugün insanın ekonomik bir yaratık olduğu ve daima kâr peşinde koştuğu ve basit ekonomik ihtiyaçlarını sağlayamadığı takdirde bunları suç işlemek bahasına da olsa temin edeceği hakkındaki görüşten bir hayli uzaklaşmış bulunuyoruz. İnsan maddi tatmin imkânlarını sağladığı zaman mutlu ve bunlardan mahrum kaldığında genellikle mutsuz olmaktadır. Keza maddi refahın başarı alameti sayıldığı bir kültürde, insan refaha kavuşmak üzere mücadele etmektedir. Bu mücadelede araç bazen önemsiz sayılmakta ve maddi başarıyı sağlamak için suçta başvurulabilen bir araç olmaktadır. İşte böylece ekonomik insiyak genel olarak bir suç sebebi şeklinde gözükmeye başlamaktadır.⁷⁹ Görülüyor ki, belki açlık ekonomik bir suç faktörü değildir. Fakat daha yüksek ekonomik amaçlar peşinde koşmak pekala bir suç faktörü olabilir.

⁷⁸ Sümer, a.g.e., s.138

⁷⁹ Dönmezer, a.g.e., s.297

İKİNCİ BÖLÜM

2. SUÇ VE SUÇ EKONOMİSİ

İnsanın yaratılışından günümüze kadar olan dönemde, suçta onunla birlikte var olmuştur. Suçun sebeplerini tespit ederek önüne geçebilmek, birçok toplum için üzerinde durulan bir konu olmuştur. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda, toplumların refah seviyelerini belirleyen en önemli unsurlardan biri olan ekonomik göstergeler araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Suç ve ekonomik göstergeler arasındaki ilişki arayışı bu şekilde başlamıştır. Suça ekonomik yaklaşım Becker(1968) ile başlamıştır. Suç işleme olgusuna fayda-maliyet analizi şeklinde bakılabilir. Çünkü suç içeren aktiviteler gelir yaratan ve zaman tüketen bir istihdam türü olarak düşünülecek olursa, “rasyonel suçlu” yasal ve yasal olmayan faaliyetlerden sağlayabileceği getirileri karşılaştırarak suç işleyip işlememek yönünde karar vereceği söylenebilir.⁸⁰

2.1. Suç ve Ekonomi İlişkisi

Kıt kaynaklarla sonsuz insan isteklerini karşılama gayreti, tüm ekonomik yaklaşımlarda genel kabul görmüş bir metafordur. Kıtlık ve sonsuz insan istekleri birbiriyle çelişen iki duruma işaret eder. Kıtlık ve sonsuz insan isteklerini, insanların fayda maksimizasyonu güdüsüyle birleştiren sosyal nitelikli bir mücadele meydana gelir. Bu mücadelenin kökeninde kaynakların kıtlığından dolayı oluşan fiyat mekanizması bulunmaktadır.

Bilindiği gibi kaynakların azalması, bu kaynakların fiyatlarının artmasına neden olmaktadır. Fiyat artışları ise beraberinde ülke içindeki gruplar ve bireyler arasındaki ekonomik mücadeleleri arttırmaktadır. Bu mücadele artışının nedeni ise, fiyatların artışlarına bağlı olarak bireylerin reel gelirlerinde meydana gelen gerilemedir. Bu

⁸⁰Vedat Pazarlıoğlu ve Timur turgutlu, **Gelir, işsizlik ve suç: Türkiye Üzerine bir İnceleme**, 8.Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumunda bildirisi, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 44, 2007, Sayı: 513, s.64

nedensellik ağı, aynı kaynakları veri olarak fayda fonksiyonlarını şekillendiren bireyleri sosyolojik ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılama konusunda birbirlerine rakip etmektedir. Bu mücadelede bireyler kaynaklara en düşük maliyetle sahip olmayı isterken, amaçları faydalarını en çoklaştırmaktır. Bireyler arası rekabet her zaman yasal yollarla gerçekleşmez. Bireyler arası rekabette, birey gerektiğinde yasal olmayan yollara da yönelebilecektir. Yasal olmayan bu mücadele yollara müracaat edildiğinde suç fiili gerçekleşmektedir. Bu geçişlilik temelinde, sonsuz olan ihtiyaçlara rağmen mevcut kaynakların kıt olmasının suç kavramı ile doğrudan ilişkili olduğu ileri sürebilir.⁸¹

Genelde ekonomik durumları iyi olmayanların daha fazla suç işlediğine dair bir ön kabul bulunmaktadır. Farklı bölgelerde ve ülkelerde yapılan araştırmalar sonucunda bu görüşü doğrulayan ve yanlışlayan sonuçlar elde edilmiştir. Bununla birlikte, istatistikler bireylerin ya da ailelerin ekonomik durumları hakkında tam bilgi vermekten uzaktır. Örneğin zengin sınıfın işlediği suçlar(beyaz yaka suçları), genellikle istatistiklerde yer almamaktadır. Yüksek gelir sahibi suçlular, yakalanma veya mahkum olma olasılıklarını azaltmak üzere; suçlarını planlamaya, iyi avukat tutmaya ve rüşvete, daha fazla para harcama eğilimindedirler. Çünkü onlar için katlandıkları bu maliyetler, hapis cezası aldıkları zaman karşılaşacakları maliyete oranla daha azdır. Bununla birlikte düşük gelirli suçlular bu imkânlarla sahip olmadıkları için ve para cezası ödeyemedikleri için hapis cezasına katlanırlar; onların hapisanede geçirecekleri zamanın maliyeti, para cezasının maliyetine göre daha düşüktür. Zengin suçlular para cezası ödeyerek de hapis cezasından kurtulmakta ve böylece bu suçlular mahkûm istatistiklerinde yer almamaktadırlar.⁸² Bununla beraber, yoksul kesim, hayat şartları iyi olmayan ve suç teşkil eden hayat tarzıyla devamlı temas halinde olan bölgelerde yaşamaktadır.

Ekonomik durgunluk dönemlerinde işsizliğin artması sonucu genelde mülkiyete karşı suçlar da artmaktadır. Genç işsizlerin suç işlemeye daha eğilimli oldukları gözlenmiştir. Fakat işsizlikle suç arasında direkt bir ilişkinin saptanmadığı çalışmalar da yapılmıştır.⁸³ Ekonomik refahın artışı da suç artışına sebep olabilir; kişilere karşı işlenen

⁸¹ Mustafa Ünver ve İbrahim Bakırtaş, **Suçun Ekonomik Analizi: Genel Bir Değerlendirme**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 2008, s.35

⁸² Gary Becker, **Crime and Punishment: An Economic Approach**, *Journal of Political Economy*, 1968' den aktaran Yakup Akkuş, Suçun Ekonomik Modelleri, <http://www.econturk.org/-Turkiyeekonomisi/suc.doc>, 2003, 13.05.2011

⁸³ Paul Richarson, **Unemployment Crime and Offenders**, NACRO, NY , 1989' den aktaran Bağlar, a.g.e., s.89

suçlar ile beyaz yaka suçları bu dönemlerde artış göstermektedir.⁸⁴ Ekonomik gelişme yasal sektör için yeni fırsatlar doğurmaktadır. Fakat toplumun diğer üyelerinin zenginliği artacağı için, suçtan beklenen potansiyel gelir de artacaktır.⁸⁵ Ekonomik gelişmeyle teknolojinin yaygınlaşması, iletişimin daha kolay hale gelmesi ve teknik gelişmenin sunduğu fırsatlar daha kolay suç işleme imkânının doğmasına, dolayısıyla suç oranında artışa sebep olabilir.

2.2. Suçun Ekonomik Modelleri

Suçun ekonomik modelleri yeni bir alan olup ekonomistler yakın zamanlara kadar suçu açıklamak için modeller geliştiremediler. İlk ekonomik model Becker tarafından 1968 yılında “ Crime and Punishment: An Economic Approach” (Suç ve Ceza: Ekonomik Bir Yaklaşım) adlı bir makale ile geliştirilmiştir. Becker’ in çalışması Ehrlich (1973), Sjoquist (1973), Block ve Heineke (1975), Heineke (1978), Schmidt ve Witte (1984) adlı yazarlar tarafından geliştirilmiştir.⁸⁶

Suçun ekonomik modellerini anlamak için ekonominin suça nasıl yaklaştığının temellerini bilmek gerekir. Suça ekonomik yaklaşımın, kriminoloji, psikoloji, sosyoloji ve diğer bilimlerden temel olarak çok farklı olduğunu belirtmektedir. Ekonomik yaklaşımda kişi davranışlarının ekonomik unsurlara ve bu unsurlar ile gerçek hayat arasındaki ilişkiye bağlı olduğu kabul edilir. Bu unsurlar ve aralarındaki ilişkiler ekonomik model olur ki gerçek hayattan ima yolu ile çıkarmak yerine önerme şeklinde ortaya atılmıştır. Daha sonra ekonomik teori kullanılarak ekonomik modelin gerçek hayat için hangi anlamı ifade ettiği araştırılır. Ekonomik model hakkında yapılan değerlendirmeler, ekonomik modelin doğru olup olmadığına ve hayatı gerçek bir şekilde yansıtmayı yansıtmadığına bağlıdır. Temel olarak, ekonomik modelin parametrelerinin değerini belirlemek için istatistiksel analiz (ekonometri) kullanılır. Suça ekonomik yaklaşımın daha bilimsel ve subjektif elementlerinin en azından daha açık bir şekilde görülebileceğini ifade etmektedir.⁸⁷

⁸⁴ DÖNMEZER, a.g.e., s.297

⁸⁵ Paul Fajnzylber ve diğerleri, **What Causes Violent Crime?**, European Economic Review, Cilt: 46, 2002’den aktaran Bağlar, a.g.e., s.89

⁸⁶ Hasan Dursun, **Suçun Ekonomik Modelleri**, DPT Yay., Ankara, 1997, s.1

⁸⁷ Dursun, a.g.e., s.1

Suçun ekonomik modellerinde ana fikir, insanların (suçlular dahil) ‘akılcı’ bir şekilde davrandığı bir başka deyimle ekonomik refahlarını maksimum yapmak için çalıştığıdır. Bir ekonomistin bakış açısından, bir kimsenin suç işlemeye karar vermesi onun bir portakal satın alma kararından nitelik olarak bir farkı yoktur. Nasıl ki diğer şartlar sabitken portakalın fiyatının artması portakala olan talebi azaltır, suç işlemenin beklenen maliyetinin artması da suçun miktarını azaltır.⁸⁸

2.2.1. Geleneksel Ekonomik Model

Hiç bir ekonomik modelde ‘doğuştan suçlu’ diye bir kavram yoktur. Bu husus ceza hukukunun iki temel okulundan biri olan pozitivist okulun ilkelerine açıkça aykırıdır. Wittman ve Whitten’ in belirttiğine göre pozitivist okul suçu ya babadan oğla geçen bir olgu ya da sosyal şartlardan doğan bir olay olarak kabul etmiştir. Bu okulun fikrine göre cezalandırma, suçu önleyemez çünkü o, insan tabiatını değiştiremez. Bununla birlikte, bir ekonomistin görüşü açısından her şahıs suça katılıp katılmamakta özgürdür. Kişinin kararı ancak şartların değişmesiyle değişebilir. Bu görüş ceza hukukunun diğer temel okulu olan klasik okulun düşüncelerine uygundur. Çünkü bu okula göre, suç kişinin özgür iradesiyle serbestçe işlenebilir.⁸⁹

2.2.2. Fayda Teorisi ve Risk Analizi

Suç teşkil eden fiillerin neticesi belirsizdir; suçlu tutuklanıp mahkûm olacağını önceden bilmemektedir. Bu nedenle, suçun ekonomik modellerinde derin bir bilgi sahibi olabilmek için fayda teorisini ve risk analizini görmek gerekir. Kişinin risk karşısında 3 çeşit davranışı bulunmaktadır;

a) Riskten kaçınma, riskten kaçınma veya minimum düzeye indirmek için çalışan kişilerin durumlarını gösterir.

b) Risk tarafsızlığı, riskin dağılımını göz ardı edip, beklenen kazanç üzerinde yoğunlaşmayı ifade eder.

c) Risk düşkünlüğü riski tercih etmeyi ifade eder.

⁸⁸ Dursun, a.g.e., s.2

⁸⁹ Bağlar, a.g.e., s.99

Parasal dönüşümleri aynı olan, daha riskli ve daha az riskli bir seçimle karşı karşıya kalındığı zaman riskten kaçınan kişi daha az riskli bir alternatifi tercih ederken risk düşkün olan kimse daha fazla riskli olan bir alternatifi tercih eder. Çoğu kimseler riskten nefret eder ekonomik tabirle risk kaçınıcılarıdır "risk averse". Kişilerin neden riskten kaçındığını fayda teorisi tatmin edici bir şekilde açıklamaktadır. Fayda teorisinin temelinde paranın azalan marjinal faydası bulunmaktadır. Risk düşkün olan kimse için toplam fayda ile para arasında daha fazla bir nispi ilişki bulunmaktadır. Daha açıkçası, toplam faydadaki artış, para miktarındaki artıştan daha fazladır.⁹⁰

2.3.3. Zaman Ayırma Modelleri

Becker'in fikrine göre kişinin suç işlemesinin temel nedeni, suçtan beklediği faydanın diğer faaliyetlerden beklediği faydadan fazla olmasından dolayıdır. Becker'in suçun ekonomik modellerine yaptığı katkıdan itibaren yasadışı faaliyetlere katılma konusunda birçok model ortaya atılmıştır. Becker'in modeli yasal ve yasadışı faaliyetler arasında zaman ayırmayı gösteren modellerden biri olarak düşünülebilir. Bu modellerin temel özelliği maddi olmayan menfaat ve maliyetleri de açıklamaya çalışıyor olmalarıdır.⁹¹

2.3. Becker'in Modeli

Becker, bir kimsenin suçtan beklediği fayda, kişinin zamanını ve kaynaklarını kullanarak başka faaliyetlerden beklediği faydadan fazla ise kişinin suç işleyeceği fikrini kabul etmekte, bununla beraber hukuki bir genelleme olan kişinin cezalandırılma riskinin artmasının, cezaların şiddetinden daha büyük bir etkiye sahip olduğu fikrini kabul etmemektedir.

Suçta katılma konusunda genel bir teori geliştirerek, Becker, suçun "kişilerin farklı zihinsel yapılarından, düzensizliklerinden veya ekonomik teorisinin karikatürlerinden olup kişide varsayılan tam bir bilgi, açık ve hızlı hesaplama..." yöntemiyle açıklanamayacağını kabul etmektedir. Suçluların faydalarını maksimum yapmaya çalışan kimseler olduğunu

⁹⁰ Dursun, a.g.e., s.5

⁹¹ Bağlar, a.g.e., s.105

kabul ederek, Becker suç sayıları ile değişkenler arasında fonksiyonel bir ilişki olduğunu kabul etmektedir.⁹²

Becker, makalesinin ana amacının farklı kanun uygulamaları için ne kadar kaynak ve ne kadar cezanın uygulanması gerektiği sorusuna cevap vermek olduğunu belirtmiştir. Yine, ne kadar cezaya izin verilmeli ve ne kadar suçlu ceza görmemelidir sorularına cevap aranmaktadır.

Kanun uygulamasının optimal miktarı, suçluları yakalama ve mahkum etme maliyeti yanında, cezanın doğasına -örneğin para cezası mı yoksa hapis cezası mı- ve uygulamadaki değişikliklere karşı suçluların cevaplarına bağlıdır.

Becker, modeli kurmadan önce suçun sebep olduğu dışsallığa vurgu yapmıştır. Suç analizinin ekonomistlerin dışsal zarar analizinin genelleştirmesi olduğunu, suçun etkisizlik yaratan diğer aktivitelerden analitik olarak çok farklı olmadığını ve eğer suçlular para cezası yoluyla cezalandırılırlarsa bu farkın hemen hemen ortadan kalkacağını belirtmiştir.⁹³

2.4. Ehrlich'in Modeli

Ehrlich'in modeli, suçun ekonomik modelleri arasında çok önemlidir. Bunun yanında Ehrlich'in modeli bazı kapsamda şahsa karşı işlenen suçlar bakımından da uygulanır.

Ehrlich yalnızca bir ekonomik model kurmamış, modelinin geçerli olup olmadığını bazı delillerle de test etmiştir. Ehrlich'in modeli ayrıca Becker'in modelinden daha fazla ayrıntıya sahiptir. Beckerin aksine, Ehrlich'in bakış açısından suçta katılma, yasal ve yasal olmayan yollar arasında yapılan bir seçim olmayıp, suçlu birçok yasal ve yasal olmayan yollarla belli bir zamanda birlikte uğraşabilir veya ara sıra hayatının belli bir döneminde, bir yoldan diğer bir yola geçiş yapabilir.⁹⁴

⁹² Gary Becker, **Crime and Punishment: An Economic Approach**, *Journal of Political Economy*, 1968, ss.7-8

⁹³ Akkuş, a.g.e., s.7

⁹⁴ David J. Pyle, **Hukuk Uygulamalarının ve Suçun Ekonomisi. (The Economic of Crime and Law Enforcement)**, St. Martin' s matbaası, 1983' den aktaran Bağlar, a.g.e., s.109

Ehrlich'in bakışı açısından mükerrerlik önceden belirli olan durumların sonucudur. Suç için belirli bir dönemden diğer bir döneme geçişte suçlunun tercihlerinde esaslı bir değişiklik olmadığından dolayı suçlu kolaylıkla suçunu tekrarlama eğilimindedir, Çünkü fırsatlar onun için değişmemiştir. Gerçekten de suçlu için yasal çalışma imkânı daralmış ve hapisane onun yetenek ve iş fırsatlarını etkilemiştir.⁹⁵

Suçluların fırsatlarının onların riske karşı davranışlarından bağımsız olduğunu varsayarak Ehrlich, riske karşı tarafsız olan suçluların riskten kaçınan suçlulara nazaran yasadışı faaliyetlerde daha fazla zaman harcadıklarını belirtmiştir. Risk düşkünü suçlular ise bunların arasında en fazla zaman harcayan gruptur.⁹⁶

Son olarak, Ehrlich yasal piyasa fiyatlarında husule gelen telafi edici ve telafi edici olmayan değişikliklerin yasadışı faaliyetlerin bünyesinde husule gelen değişikliklerden daha az bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında telafi edici olmayan yasal ve yasadışı fırsatlarda oluşan değişiklikler suça amatör bir şekilde katılan insanlarda oluşturduğu değişiklikler suçta uzman olan kimselerde oluşturduğu değişikliklerden daha büyüktür. Çünkü suçta uzman olan kimseler bir sınır çözüm elde ederler ve yasal fırsatlarda meydana gelen küçük değişiklikler onları etkilemez, hatta tüketim zamanını değiştirmedikleri müddetçe yasal işlerde meydana gelen telafi edici olmayan küçük değişiklikler bile onları etkilemez. Ehrlich'e göre değişik market koşullarında oluşan değişiklikler suçta profesyonel olan kimselerde suçta amatör olan kimselerden daha az etkili olur, çünkü suçta uzman olan kimseler yasadışı faaliyetlerle oldukça fazla olarak ilgilenirler. Şahsa karşı işlenen suçların nefret ve ihtirasla işlendiğini göz önüne alarak, Ehrlich bu suçların piyasa dışı faaliyetler olduğunu belirtmektedir. Şahsa karşı işlenen suçlar insanların dolaysız bir şekilde ihtiyacını karşıladığından dolayı piyasa veya zenginlik oluşturan faaliyetlerden farklıdır. Şahsa karşı suç işleyen kimseler mükâfatlara mala karşı suç işleyen kimselerden daha farklı bir şekilde tepki vermeyeceğinden, mala karşı işlenen suçlar için söylenenler bazı değişikliklerle şahsa karşı suç işleyen kimseler için de geçerlidir. Daha somut olmak gerekirse, suçtan yakalanma olasılığının artması veya suçun cezasının artması şahsa karşı işlenen suçları da azaltır, bununla birlikte, yasal piyasa

⁹⁵ Bağlar, a.g.e., s.114

⁹⁶Isaac Ehrlich, **Participation in Illegitimate activities: An Economic Analysis in The Economics of Crime and Punishment**, Columbia Uni., New York, 1974' den aktaran Akkuş, a.g.e., s.12

faaliyetlerin de oluşan bağımsız değişiklikler şahsa karşı işlenen suçlar üzerinde daha etkilidir.⁹⁷

2.5. Heineke'nin Modeli

Heineke, mala karşı işlenen suçları göz önüne alarak, bir ekonomik model geliştirmiştir. Zenginlik düzeyinin artması durumunda, eğer kişi riske karşı tarafsız ise; yasal olmayan faaliyetlere ayrılan zaman bu değişiklikten etkilenmeyecektir. Eğer kişi mutlak anlamda düşen bir şekilde riskten kaçınıyorsa veya mutlak anlamda artan bir şekilde risk düşkünlüğünde bulunuyorsa; zenginlik düzeyinin artması suça ayrılan zamanı yani suça katılımı artıracaktır.

Yasal faaliyetlerin getirisinin artması, hem yasal hem de yasal olmayan faaliyetlere katılımı artıracaktır. Yalnızca risk yansız durumda yasal gelirdeki artış, suça ayrılan zamanı etkilemeyecektir. Hem risk yansız, hem de risk tercihli ve mutlak anlamda düşen bir şekilde riskten kaçınma durumlarında yasadışı gelirin artması, bu faaliyetlere ayrılan zamanı artıracaktır.

Cezanın artırılması, risk yansız ve riskten kaçınma durumlarında yasadışı faaliyetlere ayrılan zamanı azaltacaktır. Buna karşılık, risk tercihli durumda yasadışı faaliyetten elde edilen gelir ile tutuklanıldığı zaman karşılaşılan parasal ceza arasında negatif yönlü bir ilişkinin varlığından dolayı, cezadaki değişikliğin etkisi bu terimlerin değişik faktörlü değerlerine bağlıdır. Sonuç olarak risk tercihli suçlular için işaret önceden belirlenemez.⁹⁸

2.6. Schmidt ve Witte'nin Modeli

Schmidt ve Witte kişinin gelirini aşağıdaki üç şeyin birbirini tamamlamasıyla oluştuğunu kabul etmişlerdir:⁹⁹

⁹⁷ Bağlar, a.g.e., s.115

⁹⁸ J.N Heineke, **Economic Models of Criminal Behavior: An Overview in Economic Models of Criminal Behavior**, North- Holland Pub., 1978' den aktaran Dursun, a.g.e., s.23

⁹⁹ Bağlar, a.g.e., s.125

- a) Emeğe dayanmayan gelir veya zenginlik
- b) Eğer kişi iş sahibi ise emekten kazandığı gelir
- c) Suçtan elde edilen gelir ki suçtan elde edilen brüt gelirden uygulanan ceza hukuku müeyyidesi, çıkarılmak suretiyle bulunur. Schmidt ve Witte kişi işsiz ise emek gelirinin sıfır olduğunu varsaymışlardır.

Beklenen yakalanma olasılığının, artması suç için ayrılan zamanı düşürür. Tutuklanmalarda artış potansiyel suçluların beklentilerini azalttığından dolayı suç için daha az zaman ayrılmasına neden olur. Bununla birlikte, beklenen mahkûmiyet veya hapis cezası olasılıklarının suç için ayrılan zamanı nasıl etkileyeceği şüphelidir. Suçtan elde edilecek gelirle suç için öngörülen maliyet arasındaki farka bağlıdır, bunla birlikte, risk tarafsızlığı ve riskten kaçınma durumunda, tutuklanma, mahkûm olma veya hapse girmenin beklenen olasılığının artması suç için ayrılan zamanı düşürebileceği söylenebilir.

Emek dışı gelirden, kişinin riske karşı olan tutumunu baz almışlardır. Daha yaygın olarak, artan gelirle birlikte riskten kaçınma durumu düşüyorsa, emek dışı gelirin artması suç için daha fazla zaman ayrılmasına neden olur. Bundan, kişiler eğer zenginleşirse yasadışı faaliyetlere daha fazla zaman ayıracağı anlaşılır. Eğer kişilerin zenginleştikçe riskten nefret ettiği farz edilirse, fakirlerin yasadışı işlere daha fazla zaman ayırdığı kabul edilir. Bununla birlikte, zenginleşme sonucu önceleri kişinin riskten nefretinin artıp sonradan düştüğü varsayılırsa, çok zengin ve çok fakir kimselerin suça daha fazla zaman ayırdıkları kabul edilebilir. Bu iki gruptan, ilk bahsedilenler sokak suçları işlerken, son bahsedilenler beyaz yakalı suçları işlerler.

Suçun getirisi değişirse, sonucun ne olacağı belli değildir. Suçun getirisinde artış suç için ayrılan zamanın artmasına neden olur. Risk tarafsızlığı veya mutlak anlamda azalan riskten kaçınma durumunda gelir etkisi pozitif ise bu artış açık olarak görülebilir. Suç için uygulanan ceza değiştiğinde, netice daha fazla karmaşıktır. Tarafsız olmalı ya da riskten kaçınan kimse olmalı artı suç için getirilen değişik müeyyideler altında suçun net marjinal getirisi için bazı sınırlamalar konulmalı veya mutlak anlamda azalan riskten kaçınma hali bulunmalıdır. Emek piyasasında getirinin artması, emek piyasası için ayrılan zamanı artırır, bununla birlikte, bu artışın suç için ayrılan zamanı nasıl etkileyeceği belli değildir. Risk tarafsızlığı durumunda, herhangi bir etki söz konusu değildir. Emek

piyahasında getirinin artması suç için ayrılan zamanı artırır. Schmidt ve Witte'ye göre ücretlerde husule gelen artış, suç için ayrılan zamanı düşürür. Beklenen işsizlik oranının, suç için ayrılan zamanı nasıl etkilediğini bilebilmek için kişinin riske karşı takındığı tavrı bilmek gerekmektedir. Risk tarafsızlığı durumunda beklenen işsizlik oranı suç için ayrılan zamanı etkilemez. Riskten kaçınma ve artan gelirle birlikte azalan riskten kaçınma durumunda, suça ayrılan zaman düşer daha resmi bir ifadeyle, bu durum beklenmeyen bir sonuç olup daha fazla araştırmayı gerektirmektedir.¹⁰⁰

2.7. Beklenti Teorisi

Beklenti modeli beklenen fayda modelinin bazı önermelerini kabul etmemekte ve deneylere dayanmaktadır. Bu teorinin sahipleri olan Kahneman ve Twersky, bireylerin sonuçları kesin olan şeyleri abartarak bunlara, sonuçları kesin olmayan şeylerden daha fazla değer verdiklerini kabul etmektedirler. Bu eğilim “kesinlik etkisi” olarak adlandırılır ve beklenen fayda modeline açık bir çelişki oluşturur.

Yazarlar, beklentileri de pozitif ve negatif beklenti olmak üzere iki gruba ayırmışlardır. Pozitif beklentiler durumunda kesinlik etkisi, kesin olan kazançları yalnızca olasılık olarak elde edilebilecek kazançlara karşı tercih ettirerek riskten kaçınma haline neden olmakta, negatif beklentilerde ise olasılıkla kaybedilmesi mümkün olan kayıpları, kaybedilmesi kesin olan kayıplara karşı tercih ettirerek risk düşkünlüğü durumuna neden olmaktadır.¹⁰¹

2.8. Lattimore ve Witte'nin Modeli

Kahneman ve Twersky herhangi bir suçun ekonomik modelini oluşturamamalarına rağmen, Lattimore ve Witte beklenti teorisinden yola çıkarak suçun ekonomik modelini geliştirmişlerdir.

Lattimore ve Witte beklenen fayda modelinin suç tercihini geliştirmişlerdir. Suçtan kazanılarak elde edilen fayda iki elementten oluşur, elde edilen toplam zenginlik veya gelir ve harcanabilen boş zamanın miktarı, yasal faaliyetten, elde edilen gelir ve yasal

¹⁰⁰ Bağlar, a.g.e., s.126

¹⁰¹ Dursun , a.g.e., s.33

olmayan faaliyetten elde edilen gelirin toplamı olarak tanımlanabilir, yasal ve yasal olmayan piyasa dışı faaliyetlerin ya da bulunabilen boş zamanın miktarını gösterir.

Yasa dışı faaliyetlerin getirisi yalnızca yasa dışı iş için ayrılan zamana bağlı olmayıp mesela güvenlik için korunma araçları şeklindeki diğer faktörlere de bağlıdır. Bu başka faktörler yasa dışı iş fonksiyonunda değiştirme işlevine sahiptir. Lattimore and Witte yasa dışı işten elde edilen bütün kazançların parasal karşılıklarının bulunabileceğini varsaymıştır. Kişinin toplam zamanı, yasal faaliyet için ayrılan zaman çıkarıldıktan sonra ortaya çıkan miktara eşittir. Yasal faaliyet için ayrılan zaman sabit olduğu varsayılmış ve yasadışı işi ve bu iş için mahkemece gerekli müeyyidenin uygulanabilmesi için gerekli zamanın toplamını gösterir. Mahkeme hükmü, kişi tarafından suç için ayrılan zamana ve cari ceza hukuku politikasına bağlıdır. Bu faktörler ceza fonksiyonunda değiştirme işlevi görür. Bundan da öte, Lattimore ve Witte bütün ceza müeyyidelerini uygulamak için gereken zaman olduğunu varsayarak zamana çevirmişlerdir. Lattimore and Witte boş zamanda oluşan bir değişiklikte zenginliğin marjinal faydasının değiştiği durumda ne olacağını açık olmadığını vurgulamaktadırlar. Eğer çok değişkenli riskten kaçınma hali varsa kişi zenginlikteki artışa, boş zamanlarda husule gelen artıştan daha az kıymet verecektir ki bu durumda ilişki negatife dönecektir. Bu durumda fakir insanların boş zamana zenginlerden daha fazla değer verdiğini kabul ediyoruz ki bu husus doğru olmayabilir. Beklenen fayda modeli ile karşılaştırırsak, iki önemli farkın olduğu kolayca ortaya çıkar. Bunlar;¹⁰²

a) Karar ağırlıkları her bir durumun gerçekleşme olasılığına bağlıdır fakat olasılıkla aynı şey değildirler.

b) Bir şeye kıymet verme boş zamana ve gelire bağlı olmayıp onlardaki değişkenliklere bağlıdır. Bu husus beklenti teorisi için bir sınılama teşkil eder.

2.9. Ekonometrik Modeller

Bu çalışmada suçun ekonomik modellerinin tanıtılması amaç edinmekle birlikte, uygulamada çıkan sorunlara değinmek ve kurulan modellerin teoriyle uygulama arasındaki ilişkiyi keşfedebilme yeteneğinden kısaca bahsetmek üzere yakın tarihli üç ekonometrik

¹⁰² Dursun, a.g.e., s.33

çalışmanın tanıtılması düşünülmüştür. Çalışmanın ana amacından sapmamak üzere ekonometrik ayrıntılara fazlaca değinilmeyecektir.

2.9.1. Cornwell ve Trumbull'ın Modeli

Cornwell ve Trumbull, suç ekonomisi literatüründe ilk defa panel veri seti kullanarak genellikle devlet veya ulusal düzeyde toplulaştırılmış verilerin kullanımı sonucu ortaya çıkan, verilerdeki heterojenlik ve eşanlılık¹⁰³ sorunlarını incelemiştir.

Cornwell ve Trumbull aşağıdaki biçimde bir suç eşitliği geliştirmişlerdir;¹⁰⁴

$$R_{it} = X'_{it} \beta + P'_{it} \gamma + \alpha_i + \epsilon_{it}$$

R_{it} : suç oranını göstermektedir. X'_{it} : yasal fırsatların göreceli gelirlerini içeren değişkendir. Yasal fırsatlar, çeşitli endüstrilerin(inşaat, hizmet, ulaşım, iletişim, imalat, devlet gibi) ortalama haftalık ücretleri şeklinde hesaplanmıştır. P'_{it} : caydırma değişkenlerini içermektedir, α_i : verilerin elde edildiği $-X'_{it}$ ve P'_{it} ile ilişkili olabilecek-şehire özgü gözlenemeyen nitelikleri yansıtan sabit etkilerdir. ϵ_{it} : tipik hata terimleridir.

Cornwell ve Trumbull'ın modellerinden elde ettikleri bazı sonuçlar şöyle sıralanabilir; ceza adalet sisteminin suçu caydırmada yeteneğinin, önceki çalışmalara oranla daha zayıf olduğu ampirik olarak bulunmuştur. Hem işgücü piyasası hem de ceza adli stratejileri suçun caydırılması konusunda önemlidir. Ancak, önceki çalışmalarda değişkenlerdeki heterojenliğin göz ardı edilmesi sonucu kanun uygulamalarının etkileri olduğundan büyük gösterilmiştir.

Spesifik olarak, tutuklanma ve mahkum olma olasılığının caydırıcı etkisi, önceki çalışmalarda kesit tahmininin(cross-section)¹⁰⁵ kullanılmasıyla elde edilen sonuçlara oranla daha küçük bulunmuştur.

¹⁰³ Eşanlılık sorunu, modeldeki bazı değişkenlerin içsel olmaları; yani birbirlerinden bağımsız olmamaları sonucu hata terimiyle ilişkili olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu sorunu çözmek için kullanılan panel veriler ise, aynı kesit biriminin(bir aile veya topluluk) zaman içinde izlendiği özel bir karma veri türüdür.

¹⁰⁴ Christopher Cornwell ve William N. Trumbull, **Estimating The Model of Crime with Panel Data, The Review of Economics and Statistics**, 1994' den aktaran Bağlar, a.g.e., s.137

2.9.2. Funk ve Kugler'in Modeli

Funk ve Kugler'in çalışması ceza şiddeti ve ceza olasılığının dinamik etkilerini inceleyen ilk çalışma olması sebebiyle önceki çalışmalardan ayrılmaktadır.¹⁰⁶ Çalışmanın amaçları, ceza olasılığının görülen büyük etkisinin dinamik durumlarda da gerçekleşip gerçekleşmediğini açıklamak ve mevcut çalışmaların ötesinde maliyet etkili suç azaltıcı politika yapıcılarına tavsiyeler vermektir.

Bu amaçlara ulaşmak üzere, caydırma ve etkisiz hale getirme (suç işleyemez duruma getirme) etkileri arasındaki farklılığın görülebilmesi için ekonometrik metod kullanılmıştır. Funk ve Kugler, modellerini aşağıdaki biçimde ifade etmişlerdir;

$$(y_t)_j = (\log(ss_t)_j, \log(cr_t)_j, \log(co_t)_j, \log(un_t)), j=1, 2.$$

Çalışmada hırsızlık ve soygunculuk için iki vektör oluşturulmuştur. Birinci vektör(j=1), hırsızlık suçları için verileri içermektedir. (ss), ceza şiddetini(sentence severity) göstermektedir; hırsızların mahkûm edildiği şartsız hapis hane günlerinin ortalamasıyla ölçülmüştür. (cr), işlenmiş hırsızlık suçlarının sayısını temsil etmektedir. (co), ceza olasılığını göstermektedir; hırsızlık suçları üzerine gerçekleşen mahkûmiyet sayısı olarak hesaplanmıştır. (un), ise işsizlik oranıdır. Soygunculuk suçu için ikinci vektör(j=2) de; suçla, ceza şiddetiyle ve soygunculuk suçu üzerine mahkûmiyet sayısı ile ilgilidir. Ardından tüm değişkenler vektör (y)' de toplanmıştır.¹⁰⁷

Modelde, VAR(vector autoregressive) yöntemi ve değişkenlerin karşılıklı etkileşimlerini gösteren etki-tepki fonksiyonları kullanılarak, suç üzerine ceza şiddeti ve ceza olasılığının uzun süreli etkileri analiz edilmiş ve aynı zamanda, caydırma etkisi ile etkisiz hale getirme etkisi arasındaki farkın ayırt edilmesi sağlanmıştır. Örneğin, geleneksel hapis cezası uygulamasının(ceza şiddeti) faydası hem caydırma hem de suçluyu etkisiz hale getirmedi.

¹⁰⁵ Kesit veriler, zaman içinde belli bir noktada derlenen verilerdir; örneğin, nüfus sayımları, tüketici anketleri, kamuoyu araştırmaları gibi.

¹⁰⁶ Patricia Funk ve Peter Kugler, **Identifying Efficient Crime Combating Policies by VAREstimations: The Example of Switzerland**, University of Basel, 2000'den aktaran Akkuş, a.g.e., s.20

¹⁰⁷ Bağlar, a.g.e., s.139

Suç istatistikleri belirli bir zaman aralığı sonrası yayımlandığı için, mahkemelerin ceza şiddetini suç aktivitelerindeki değişmelere göre ayarlamalarından önce belli bir zamanın geçmesi gerekmektedir. Bu sebeple, suçların ceza şiddeti üzerine etkisi bu gecikmeden sonra gerçekleşmektedir.

Mahkûmiyet ve hapsedilme arasında sık sık gerçekleşen gecikmeler sebebiyle, mahkûmiyetlerdeki beklenmeyen bir artış, hırsızlık ve soygunculuk suçlarını hemen azaltmayacaktır. Bu sebeple etkisiz hale getirme etkisinin kısa dönemde suçlara yansımaları, gecikmeyle birlikte gerçekleşmektedir. Özellikle soygunculuk suçlarındaki gecikmiş azalma, mahkûmiyet ve hapsedilme aralığıyla aynı zamanda olmaktadır. Bu durumda ceza olasılığı(mahkûmiyetler) suçluları esas olarak, suçluların hapsedilmesi yani suç işleyemez duruma getirilmesi yoluyla azaltılmaktadır. Ceza olasılığı, ceza şiddeti gibi aynı zamanda caydırma etkisine sahip değildir.¹⁰⁸

Funk ve Kugler, İsviçre için soygunculuk suçlarına karşı hapis cezasının(ceza şiddeti)uygulanmasını tavsiye etmişlerdir. Çünkü soygunculuk suçlarına karşı hırsızlığa oranla daha uzun hapis cezaları uygulanmaktadır ve bu ceza yöntemi uzun dönemde caydırma etkisine sahiptir. Ceza şiddetindeki ara sıra artışlar etkisiz hale getirme yanında caydırma etkisine de neden olacaktır. Ayrıca ceza olasılığındaki artış, ceza şiddetindeki artıştan daha maliyetlidir; mahkûmiyetlerdeki artış genellikle genişletilmiş polis ekibinin varlığını gerektirmektedir. Hırsızlık suçları için daha kısa süreli hapis cezası uygulandığı için, bu tip suçlarda ceza şiddeti uzun süreli caydırma etkisine sahip değildir; bu yüzden hırsızlık suçu için aynı yöntem önerilmemiştir.¹⁰⁹

Suç ve işgücü piyasası arasında iki yönlü bir ilişki bulunması mümkündür. Bunlar, suç üzerine yasal kazanım fırsatlarının geleneksel etkisi; yani yasal sektörden yasal olmayan sektöre doğru bir etki ve suç düzeyi ile suç politikasının işgücü piyasası üzerine etkisidir.

İşsizlik oranındaki artış, hırsızlığı ve soygunculuğu beraberinde sürüklemektedir. Bu etkinin gecikmeli olmasının sebebi ise, kısa dönemde yasal iş bulma beklentisi ve diğer faydaların(işsizlik sigortası gibi) işsizlerin yasal olmayan işlere katılmalarını

¹⁰⁸ Akkuş, a.g.e., s.21

¹⁰⁹ Bağlar, a.g.e., s.139

engellemesidir. İşsizlik devam ederken azalan işsizlik faydaları ve yasal iş bulma şansının giderek kaybolması, yasal olmayan işlere katılımı daha cazip hale getirecektir. Suç işlemek üzere karar verme durumunda ise, işgücü piyasasındaki kurallar bu kararı etkilemeyecektir.

Çalışmada, işsizlikten suça doğru etkinin yanında suç miktarının da işsizlik miktarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır; bu durum suçluların işsizlik faydalarıyla birlikte, yasal olmayan kazanımlarını artırmak için fırsat yakalamak üzere yasal olan işlerini bırakmaları sebebine dayanabilir.

Son olarak, beklenmeyen işsizlik değişiminin mahkûmiyet sayısı üzerine aynı zamanlı etkisi gözlenmemiştir. Etki, suç işlemedeki değişimin sebep olduğu gecikmeyle birlikte meydana gelecektir.¹¹⁰

2.9.3. Fajnzylber, Lederman ve Loayza'nın Modeli

Bu çalışmada, çok fazla araştırmanın konusu olmayan; ülkeden ülkeye suç oranının niçin değişiklik gösterdiği ve niçin bazı ülkelerde diğerlerine oranla daha fazla suça rastlandığı sorusuna cevap verilerek ekonomik literatüre katkıda bulunulmuştur. Modelde panel veriler kullanılmıştır. Analizi yapılan suçlar ise soygunculuk ve cinayettir.¹¹¹

Fajnzylber vd., teorik ve ampirik literatürde, suçsal aktivitelerin oranını belirlemede ekonomik durumun üç tipinin göz önüne alındığını belirtmiş ve modelde bu durumlara yer vermiştir. Bunlar, içerilen toplulukların ortalama geliri, gelir dağılımı örüntüsü ve eğitim düzeyidir.

Birinci değişken olan bireysel eğitim, suç işleme kararına birkaç kanaldan etki etmektedir; daha fazla eğitim düzeyi daha fazla beklenen yasal kazançlarla ilişkili olabilir. Aynı zamanda eğitim, toplumsal öneminden dolayı bireyin ahlaki durumunu artırabilir. Diğer taraftan eğitim, suç işleme maliyetini düşürebilir ya da suç aktivitesinden elde edilen parasal kazancı artırabilir. Çünkü eğitim daha yüksek ödemeli suç endüstrilerine girmek

¹¹⁰ Patricia Funk ve Peter Kugler, **Identifying Efficient Crime Combating Policies by VAREstimations: The Example of Switzerland**, Universty of Basel, 2000'den aktaran Akkuş, a.g.e., s.22

¹¹¹ Bağlar, a.g.e., s.141

için bireye fırsatlar sunacaktır; bu sebeple eğitimin bireyin suç işleme kararı üzerine farklı manalara gelen net etkisi vardır.¹¹²

Bireyin suç aktivitelerindeki geçmiş tecrübeleri, suç işleme kararını birkaç yoldan etkileyen diğer önemli değişkendir. Birincisi, mahkûmlara yasal işgücü piyasasında iyi gözle bakılmamaktadır; bu sebeple mahkûmlar azalan işgücü fırsatları ve azalan beklenen gelire sahiptirler. İkincisi, suçlular yaparak öğrenirler ki bu, suçsal aktiviteleri gerçekleştirmenin maliyetini zamanla düşürebilir. Üçüncüsü, insanlar suç endüstrisine girdikten sonra azalan ahlak eşiğine sahip olma eğilimindedirler.¹¹³

Suçun toplumdaki geçmiş büyüklüğü, yerel ve toplumsal karşılıklı ilişkiler boyunca, suç aktivitelerini gerçekleştirmenin maliyetini düşürerek ve toplumsal ahlak değerlerini bozarak bireyin suça katılımında kararını etkileyebilecektir. Bu durumda suç ataletinin varlığı söz konusu olacaktır.

Ekonomik aktivitenin düzeyi ve büyüklüğü, toplumda yasal sektörde istihdam için etkili fırsatlar yaratmaktadır. Ancak, ekonomik gelişme aynı zamanda toplumun diğer bireylerinin servetlerini de artırdığı için, suçtan gelen potansiyel parasal kazancın düzeyi yükselecektir. Bu sebeple artan ekonomik aktivite yoğunluğunun bireylerin suç işleme kararlarına etkisi, farklı manalara gelmektedir.

Gelir eşitsizliğinin etkisi, bireyin göreceli gelir durumuna bağlı olacaktır; zenginlik durumunda eşitsizlikteki artış bireyi suç işlemeye ikna edemeyecektir. Fakirlik durumunda ise, suç aktiviteleri ile yasal aktiviteler arasında eşitsizlikten kaynaklanan fark büyüyecektir. Büyük oranda gelir eşitsizliği, daha yüksek cinayet ve soygunculuk oranlarına sebep olacaktır. Potansiyel mağdurun daha yüksek gelire sahip olması ise, özellikle mülkiyete karşı suçlar için daha yüksek bir teşvik unsuru olmaktadır. Eşitsizlikteki artış aynı zamanda bireyin ahlaki eşiğini zayıflatarak, suç işlemeye teşvik edici etkiye sahip olabilir, Fajnzylber vd., bu durumu imrenme etkisi(envy effect) olarak tanımlamıştır.

¹¹² Bağlar, a.g.e., s.141

¹¹³ Akkuş, a.g.e., s.23

Karlı suçsal aktivitelerin varlığı, bazı ülkelerde suçtan beklenen paranın diğer ülkelere oranla daha fazla olması demektir. En önemli karlı suç aktivitesi uyuşturucu ticareti, diğer ikisi ise kumar ve kadın ticaretidir.

Polisin ve adalet sisteminin güçlülüğü, suç aktiviteleri için yakalama olasılığını ve cezayı artıracaktır. Bu sebeple suç işleme teşvikini azaltacaktır; buna suçu caydırma etkisi denilmektedir. Bu durumda, toplumdaki suçun geçmiş büyüklüğü, bireyin farkında olduğu tutuklanma olasılığını sistemik ilişkiler yoluyla belirleyebilecektir.¹¹⁴

Son olarak, bireyi suç işlemeye eğilimli kılan başka faktörler de sözkonusudur. Bunlar, kültürel karakteristikler(din ve koloniyel tarihi miras gibi), yaş(genellikle gençler suça daha fazla eğilimlidirler), cinsiyet ve nüfus yoğunluğu olan yerlerdir(şehir merkezleri). Bu faktörler, suçun planlanması ve işlenmesinin maliyetini ve ahlak eşliğini etkileyerek suç işleme kararını değiştirebilirler.

Sonuçta ulusal oranlara göre suçun ekonomik modeli aşağıdaki şekilde elde edilmiştir;¹¹⁵

$$\text{Suç oranı}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{Egitim}_{i,t} + \beta_2 \text{Gecikmiş suç oranı}_{i,t} + \beta_3 \text{EA}_{i,t} + \beta_4 \text{UY}_{i,t} + \beta_5 \text{AD}_{i,t} + \beta_6 \text{DİĞER}_{i,t} + \eta_i + \varepsilon_{i,t}$$

i ve t alt indisleri sırasıyla, ülke ve zaman periyodudur. η ise, ülkeye has gözlenemeyen etkiyi temsil etmektedir. Çalışmada, suçsal davranışın diğer belirleyicilerinin kontrolünden sonra suçun devam etmeye eğilimli(suçun ataletli) olduğu bulunmuştur.

2.10. Modellere Yöneltilen Eleştiriler

Genel anlamda, suçun ekonomik modelleri üzerine yapılan eleştiriler şöyle sıralanabilir;

¹¹⁴ Akkuş, a.g.e., s.24

¹¹⁵ Akkuş, a.g.e., s.24

a) Suç ekonomisi teorisinde temel varsayım, suçlunun rasyonel davranış sergilediğidir. Fakat yapılan ampirik çalışmalarda suçlu davranışlarının rasyonel tercih teorisine uymadığı; risk ve maliyetleri önemsemedikleri veya hesaplayamadıkları gözlenmiştir. Bu sebeple “sınırlı rasyonellik” varsayımı yapılmaktadır.

b) Modellerden hiçbiri saldırganın suçtan dolayı yaralanma riskinden yeterli derecede bahsetmemişlerdir. Bir suçu işlemek üç çeşit riski beraberinde getirmektedir; bunlar kişisel yaralanma riski, hapsedilme riski, kişisel ve mali açıdan kayıp riskidir.

c) Yine ekonomik modellerin hiçbirinde, riskten kaçınma ile göreceli olarak riskten kaçınma durumu ve risk düşkünlüğü ile göreceli risk düşkünlüğü durumu arasındaki fark yeterli bir şekilde göz önüne alınmamıştır.

d) Ekonomik modeller, suça girme veya suç aktivitesinden çıkmada insanları yönlendiren, ödül ve ceza ile fayda ve maliyet eşiklerini belirleyemezler.

e) Modellerde uygulanan ekonometrik analizler düşük kestirim gücüne sahiptir. Burada kestirim ile tahminleme arasındaki farkın dikkate alınması gerekmektedir. Bir değişkendeki değişimin diğeri üzerine etkisi uzun zaman alabilir, böylece sonuç hakkında tam bir kestirime ulaşmak çok zor olmaktadır. Bunun yerine, gelecekteki gerçekleştirmeler üzerine tahminlerde (öngörü) bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EKONOMETRİK UYGULAMA

3.1. Uygulamanın Amacı

Bu çalışmada amaç, öncelikle suç kavramı ve suçun nedeni olarak sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkenleri incelemek ve ceza evlerine giren erkek ve kadın hükümlüler ile işsiz sayısı, kişi başına düşen gelir, yaş, enflasyon, boşanma ve okuryazarlık gibi suç unsurlarının suçun oluşumu üzerindeki etkilerini parametrik olarak ortaya koymaktır. Çalışmanın verileri yıllık olup, 1964–2003 dönemini kapsamaktadır.

Çalışmada, çoklu regresyon analizinden önce her bir değişkene ait zaman serilerine ilişkin durağanlık testleri yapılmıştır. Suç unsurlarının suçun oluşumu üzerindeki etkilerini parametrik olarak ortaya koymak için aşağıdaki değişkenler ele alınmıştır.

LSUC= Cezaevlerine giren toplam hükümlü sayısının logaritması

LE= Cezaevlerine giren erkek hükümlü sayısının logaritması

LK= Cezaevlerine giren kadın hükümlü sayısının logaritması

LB= Boşanma sayısının logaritması

LIS= İşsiz sayısının logaritması

LOKY= Ceza evlerine giren okuma yazma bilen hükümlü sayısının logaritması

LTUFE= Tüketici fiyat endeksinin logaritması

LKBGSMH= Kişi başına düşen gayri safi milli hasıla

LY_11_15= 11–15 yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması

LY_16_18_=16–18 yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması

LY_19_21_=19–21 yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması

LY_22_29_=22–29 yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması

LY_30_39_=30–39 yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması

LY_40_49_=40–49 yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması

LY_50_59_=50–59 yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması
LY_60_64_=60–64 yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması
LY_65__=65 + yaş grubuna göre cezaevlerine giren hükümlü sayısının logaritması

Suçun nedeni olarak sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkenleri incelemek ve ceza evlerine giren erkek, kadın ve toplam hükümlü sayısı ile işsiz sayısı, kişi başına düşen gelir, yaş, enflasyon, boşanma ve okuryazarlık gibi suç unsurlarının oluşumu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yapılan çalışmanın uygulama bölümünde kullanılan veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) resmi internet sitesinden alınmıştır. Araştırmada 1964-2003 dönemi yıllık verileri kullanılmış ve analizler Eviews 5.0 paket programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir. 1964 ile 1987 yılları arasını kapsayan kayıtlı işsiz sayısı serisi, 1988 yılından itibaren tutulmaya başlanan işgücü durumuna göre kurumsal olmayan nüfus serisinin yüzde artışları dikkate alınarak uzatılmış ve tek seri haline getirilmiştir.

3.2. Birim Kök Testi ile Serilerin Durağanlık Sınaması

Çok değişkenli zaman seri analizlerinde yer alan değişkenlerin durağanlık yapılarının test edilmesi gerekir. Serilerin durağan olup olmadığını sınımanın yollarından birisi de birim kök sınamasıdır.

Zaman serilerinde istatistik yöntemlerin uygulanıp doğru sonuçların elde edilmesi için, seride trend'in olmaması ve durağan olması gerekir. Fakat zaman serisi analizindeki değişkenlerin özellikleri gereği, artış ya da azalış yönünde bir eğilime sahip oldukları görülmektedir. Bu durumda trend'in ortadan kaldırılması ve zaman serisinin durağanlaştırılması gerekmektedir. Bu çalışmada ele alınan değişkenlerin serilerinin de durağan olup olmadığını incelemek amacıyla birim kök testi uygulanmıştır.

Serilerin durağanlığını sınamak için uygulanan birim kök testi şu şekilde yapılır; Hipotezimiz $Y_t = pY_{t-1} + et$ denklemine göre $H_0: p = 1$ olup durağan olmama durumunu ifade eder. Bunun için uygulanan test Genişletilmiş Dickey-Fuller (Augmented Dickey-Fuller-ADF) birim kök testi uygulanmıştır. Bu testin %1, %5 ve %10 önemlilik düzeyine göre kabul-red sınırları (kritik değerleri) MacKinnon tarafından yapılmış olan Monte Carlo simülasyonlarına göre hesaplanmıştır. t- istatistikleri bu hipotez testinde $t(\tau)$ – istatistiği

diye adlandırılır. Tt- istatistiğinin (ADF test istatistiğinin)mutlak değeri MacKinnon kritik değerinin mutlak değerinden küçükse serinin durağan olmadığı, büyükse serinin durağan olduğu sonucuna varılır.¹¹⁶

Zaman serilerinin modellenmesinde ve nedensel ilişkilerin belirlenmesinde serilerin durağan olması arzu edilir bir özelliktir.¹¹⁷

Bu çalışmada bütün değişkenlerin birim kök testi ile durağanlık analizleri yapılmış olup, elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

$H_0 : \rho=0$ (Seri birim köke sahiptir, yani seri durağan değildir.)

$H_1 : \rho < 0$ (Seri birim köke sahip değildir, yani seri durağandır.)

3.2.1. Değişkenlere İlişkin Durağanlık Testleri

Değişkenler arasındaki ko-entegrasyon ilişkisinin araştırabilmesi için bu değişkenlerin birinci farkının durağan olması gerekmektedir. Bu nedenle, öncelikle değişkenlerin durağan olup olmadıklarını tespit etmek için Genişletilmiş Dickey-Fuller (Augmented Dickey-Fuller-ADF) Birim Kök Testleri uygulanmıştır. Yapılan testler sonucunda elde edilen değerler özetlenmiştir.

¹¹⁶ Ertek Tümay, **Ekonometriye Giriş**, 2. baskı, Beta Yayınları. 1996, ss.386–387

¹¹⁷ Erkan Işığışık, **Zaman Serilerinde Nedensellik Çözümlemesi**, Bursa, Uludağ Üniversitesi Basım Evi, 1994, ss. 46–47

Tablo 1: 1. Farkında Durağan Çıkan Değişkenler

Değişkenler	1. Farkında Sabitli		1. Farkında Sabitli ve Trendli	
	ADF Test İstatistiği	% 10 Değer	ADF Test İstatistiği	% 10 Değer
LB	-5,986	-2,609	-6,472	-3,198
LE	-7,146	-2,610	-8,439	-3,200
LK	-6,821	-2,609	-7,875	-3,200
LIS	-7,853	-2,609	-8,687	-3,198
LOKY	-7,666	-2,610	-8,241	-3,200
LSUC	-7,144	-2,610	-8,458	-3,200
LY_11_15_	-8,702	-2,609	-8,850	-3,198
LY_16_18_	-4,765	-2,609	-5,040	-3,198
LY_19_21_	-6,859	-2,610	-7,826	-3,200
LY_22_29_	-8,130	-2,610	-6,004	-3,204
LY_30_39_	-6,375	-2,610	-7,474	-3,200
LY_40_49_	-6,766	-2,609	-6,585	-3,200
LY_50_59_	-6,137	-2,160	-7,043	-3,200
LY_60_64_	-6,414	-2,609	-6,605	-3,198
LY_65_	-6,083	-2,610	-6,669	-3,200

Değişkenlerin birinci farklarında ADF test istatistiğinin mutlak değeri %10 anlamlılık düzeyinde MacKinnon kritik değerinin mutlak değerinden büyüktür. Dolayısıyla, değişkenlerin birinci farkında durağan olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2: Seviyesinde Durağan Çıkan Değişken

Değişkenler	Sabitli		Sabitli ve Trendli	
	ADF Test İstatistiği	% 10 Değer	ADF Test İstatistiği	% 10 Değer
LKBGSMH	-3,309	-2,607	-2,874	-3,196

Tabloda da görüldüğü üzere; değişkene ait düzey verisinin ADF test istatistiğinin mutlak değeri %10 anlamlılık düzeyinde MacKinnon kritik değerlerinin mutlak değerlerinden küçüktür. Bu değer için de $ADF > CV$ koşulu sağlanmakta ve orijinal seri için durağandır denilebilmektedir.

Tablo 3: 2. Farkında Durağan Çıkan Değişken

Değişkenler	2. Farkında Sabitli		2. Farkında Sabitli ve Trendli	
	ADF Test İstatistiği	% 10 Değer	ADF Test İstatistiği	% 10 Değer
LTUFE	-6,485	-2,610	-6,621	-3,200

Değişkenin ikinci farklarında ADF test istatistiğinin mutlak değeri %10 anlamlılık düzeyinde MacKinnon kritik değerinin mutlak değerinden büyüktür. Dolayısıyla, değişkenin ikinci farkında durağan olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.2. Durağanlık Testi Sonuçları

Çalışmada, ceza evlerine giren toplam hükümlü sayısı, ceza evlerine giren erkek hükümlü sayısı, ceza evlerine giren kadın hükümlü sayısı, boşanma sayısı, işsiz sayısı, okuma yazma bilen hükümlü sayısı, tüketici fiyat endeksi, kişi başına düşen gayri safi milli hasıla ve yaş gruplarına (11-15,16-18,19-21,22-29,30-39,40-49,50-59,60-64,65+) ait değişkenlerin zaman serisi özelliklerine ilişkin ADF test istatistikleri uygulanmıştır. Ancak, LB, LE, LK, LIS, LOKY, LSUC ve yaş grupları birinci devresel farkında durağan iken LKBGSMH seviyesinde durağan ve LTUFE ikinci devresel farkında durağandır. Oluşturulan çoklu regresyonda devresel her değişken durağan olduğu düzeyde dâhil edilmiştir. Bu yüzden regresyon yöntemi ile suç unsuru olan boşanma sayısı, işsiz sayısı, okuma yazma bilenlerin sayısı, tüketici fiyat endeksi ve kişi başına düşen gayri safi milli hâsılanın ceza evlerine giren toplam hükümlü sayısı, ceza evlerine giren erkek hükümlü sayısı ve ceza evlerine giren kadın hükümlü sayısı üzerine etkisi bağlamında uygulanmıştır. Elde edilen bulgular model içerisinde değerlendirilmiştir.

3.3. Çoklu Regresyon Analizi

1. Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş Gruplarının Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Üzerine Etkisi

$$\text{Model 1: } \Delta \log \text{SUC}_t = \beta_0 + \beta_1 \Delta \log \text{TUFE}_t + \beta_2 \log \text{KBGSMH}_t + \beta_3 \Delta \log \text{IS}_t + \beta_4 \Delta \log \text{B}_t + \beta_5 \Delta \log \text{OKY}_t + \beta_6 \Delta \log \text{Y}_t + \varepsilon_t$$

Tablo 4: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (11–15) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:32				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.056300	0.041408	-1.359615	0.1838
DDLTUFE	-0.013499	0.036929	-0.365541	0.7172
LKBGSMH	0.003210	0.003003	1.068729	0.2934
DLIS	-0.019246	0.015693	-1.226398	0.2293
DLB	0.010999	0.026188	0.419988	0.6774
DLOKY	0.975219	0.028205	34.57643	0.0000
DLY_11_15_	0.015198	0.013010	1.168179	0.2516
R-squared	0.988695	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.986508	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.024779	Akaike info criterion		-4.392846
Sum squared resid	0.019033	Schwarz criterion		-4.091185
Log likelihood	90.46407	F-statistic		451.8775
Durbin-Watson stat	1.460721	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte parametrelerden sadece bir tanesi anlamlıdır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır.

Tablo 5: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (16–18) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:33				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.056038	0.042129	-1.330152	0.1932
DDLTUFE	-0.016690	0.037628	-0.443541	0.6605
LKBGSMH	0.003083	0.003056	1.008608	0.3210
DLIS	-0.010072	0.014691	-0.685634	0.4980
DLB	0.012286	0.027297	0.450066	0.6558
DLOKY	0.987031	0.026926	36.65675	0.0000
DLY_16_18_	0.011614	0.018642	0.623014	0.5378
R-squared	0.988344	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.986088	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.025161	Akaike info criterion		-4.362210
Sum squared resid	0.019626	Schwarz criterion		-4.060549
Log likelihood	89.88199	F-statistic		438.0877
Durbin-Watson stat	1.620588	Prob(F-statistic)		0.000000

Yine F istatistiğinin olasılık değeri 0,10'dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Parametrelerden bir tanesi anlamlıdır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır.

Tablo 6: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (19–21) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:34				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.055467	0.042390	-1.308478	0.2003
DDLTUFE	-0.011926	0.037958	-0.314202	0.7555
LKBGSMH	0.003038	0.003075	0.987986	0.3308
DLIS	-0.010799	0.014603	-0.739490	0.4652
DLB	0.007476	0.026567	0.281405	0.7803
DLOKY	0.986317	0.030600	32.23284	0.0000
DLY_19_21_	0.014172	0.028223	0.502159	0.6191
R-squared	0.988293	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.986027	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.025216	Akaike info criterion		-4.357868
Sum squared resid	0.019711	Schwarz criterion		-4.056207
Log likelihood	89.79949	F-statistic		436.1674
Durbin-Watson stat	1.510334	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 7: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (22–29) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:36				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.052148	0.041410	-1.259284	0.2173
DDLTUFE	-0.010822	0.036846	-0.293699	0.7709
LKBGSMH	0.002834	0.003002	0.943897	0.3525
DLIS	-0.005520	0.014940	-0.369513	0.7143
DLB	0.010190	0.025988	0.392096	0.6977
DLOKY	0.914316	0.067067	13.63285	0.0000
DLY_22_29_	0.096603	0.074168	1.302493	0.2023
R-squared	0.988810	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.986644	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.024653	Akaike info criterion		-4.403047
Sum squared resid	0.018840	Schwarz criterion		-4.101387
Log likelihood	90.65790	F-statistic		456.5637
Durbin-Watson stat	1.484809	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 8: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (30–39) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:37				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.041298	0.034979	-1.180641	0.2467
DDLTUFE	-0.002638	0.031121	-0.084756	0.9330
LKBGSMH	0.002374	0.002529	0.938868	0.3551
DLIS	-0.017028	0.012047	-1.413504	0.1675
DLB	0.004159	0.021896	0.189956	0.8506
DLOKY	0.677266	0.084496	8.015382	0.0000
DLY_30_39_	0.309283	0.079866	3.872539	0.0005
R-squared	0.992046	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.990506	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.020785	Akaike info criterion		-4.744346
Sum squared resid	0.013393	Schwarz criterion		-4.442685
Log likelihood	97.14257	F-statistic		644.3835
Durbin-Watson stat	2.044567	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bu kez parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 30–39 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 30–39 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 9: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (40–49) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:38				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.065408	0.037684	-1.735695	0.0925
DDLTUFE	-0.020117	0.033586	-0.598960	0.5536
LKBGSMH	0.003719	0.002734	1.360127	0.1836
DLIS	-0.006671	0.013070	-0.510394	0.6134
DLB	0.015502	0.023822	0.650741	0.5200
DLOKY	0.839756	0.058134	14.44525	0.0000
DLY_40_49_	0.147995	0.051599	2.868194	0.0074
R-squared	0.990673	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.988868	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.022507	Akaike info criterion		-4.585133
Sum squared resid	0.015704	Schwarz criterion		-4.283472
Log likelihood	94.11753	F-statistic		548.7792
Durbin-Watson stat	1.088807	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 40–49 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 40–49 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 10: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (50–59) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:39				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.034503	0.036093	-0.955940	0.3465
DDLTUFE	-0.021239	0.031723	-0.669511	0.5081
LKBGSMH	0.001731	0.002609	0.663644	0.5118
DLIS	-0.012084	0.012238	-0.987485	0.3311
DLB	0.001488	0.022445	0.066291	0.9476
DLOKY	0.850642	0.044499	19.11592	0.0000
DLY_50_59_	0.129716	0.036012	3.602032	0.0011
R-squared	0.991680	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.990070	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.021257	Akaike info criterion		-4.699393
Sum squared resid	0.014008	Schwarz criterion		-4.397732
Log likelihood	96.28846	F-statistic		615.8305
Durbin-Watson stat	1.476507	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bu kez parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 50–59 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 50–59 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 11: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (60–64) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:42				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.052952	0.039258	-1.348820	0.1872
DDLTUFE	0.008500	0.036441	0.233249	0.8171
LKBGSMH	0.002961	0.002847	1.040145	0.3063
DLIS	-0.009371	0.013546	-0.691806	0.4942
DLB	0.007763	0.024695	0.314340	0.7554
DLOKY	0.921455	0.039056	23.59341	0.0000
DLY_60_64_	0.058030	0.025745	2.254058	0.0314
R-squared	0.989860	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.987897	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.023468	Akaike info criterion		-4.501540
Sum squared resid	0.017073	Schwarz criterion		-4.199879
Log likelihood	92.52926	F-statistic		504.3557
Durbin-Watson stat	1.494336	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10'dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 60–64 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 60–64 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 12: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (65+) - Ceza Evlerine Giren Toplam Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLSUC				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:43				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.071711	0.039742	-1.804408	0.0809
DDLTUFE	-0.003671	0.035360	-0.103810	0.9180
LKBGSMH	0.004326	0.002893	1.495519	0.1449
DLIS	-0.016127	0.013681	-1.178812	0.2474
DLB	0.000788	0.024951	0.031570	0.9750
DLOKY	0.942302	0.031653	29.76930	0.0000
DLY_65__	0.045983	0.020620	2.230062	0.0331
R-squared	0.989829	Mean dependent var		0.005130
Adjusted R-squared	0.987861	S.D. dependent var		0.213320
S.E. of regression	0.023503	Akaike info criterion		-4.498553
Sum squared resid	0.017124	Schwarz criterion		-4.196892
Log likelihood	92.47251	F-statistic		502.8362
Durbin-Watson stat		Prob(F-statistic)		0.000000
	1.477169			

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bu kez parametrelerden üç tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 65+ yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 65+ yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Bununla birlikte sabit terimde anlamlı gözlenmektedir, yani diğer bütün etkenler dikkate alınmasa bile belirli sayıda bir suçlu kitlesi bulunmaktadır.

2. Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş Gruplarının Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Üzerine Etkisi

$$\text{Model 2: } \Delta \log E_t = \beta_0 + \beta_1 \Delta \log TUF E_t + \beta_2 \log KBGSMH_t + \beta_3 \Delta \log IS_t + \beta_4 \Delta \log B_t + \beta_5 \Delta \log OKY_t + \beta_6 \Delta \log Y_t + \varepsilon_t$$

Tablo 13: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (11–15) - Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 15:45				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.051756	0.041320	-1.252570	0.2197
DDLTUFE	-0.010820	0.036851	-0.293618	0.7710
LKBGSMH	0.002846	0.002997	0.949663	0.3496
DLIS	-0.018634	0.015659	-1.189977	0.2431
DLB	0.010110	0.026132	0.386865	0.7015
DLOKY	0.977553	0.028144	34.73336	0.0000
DLY_11_15_	0.013655	0.012982	1.051864	0.3010
R-squared	0.988735	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.986554	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.024726	Akaike info criterion		-4.397121
Sum squared resid	0.018952	Schwarz criterion		-4.095461
Log likelihood	90.54530	F-statistic		453.4675
Durbin-Watson stat	1.507972	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Ancak buna rağmen parametrelerden sadece bir tanesi anlamlıdır. Bu parametre ise beklenen işaretin tersine bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular denklemde olası bir otokorelasyon probleminden şüphelenmemizi gerektirmiştir. Ancak denklemin hesaplanan Durbin-Watson istatistiği 1.507 çıkmıştır. Tablo kritik değeri ile karşılaştırıldığında otokorelasyon probleminin olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla anlamlı parametreyi bu şekli ile yorumlamakta bir sakınca bulunmamaktadır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış aralığındaki suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır.

Tablo 14: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (16–18) - Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 15:50				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.051717	0.041966	-1.232329	0.2271
DDLTUFE	-0.013471	0.037483	-0.359402	0.7217
LKBGSMH	0.002745	0.003045	0.901626	0.3742
DLIS	-0.010554	0.014634	-0.721185	0.4762
DLB	0.010828	0.027192	0.398217	0.6932
DLOKY	0.989260	0.026822	36.88203	0.0000
DLY_16_18_	0.009208	0.018570	0.495834	0.6235
R-squared	0.988424	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.986184	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.025064	Akaike info criterion		-4.369952
Sum squared resid	0.019474	Schwarz criterion		-4.068291
Log likelihood	90.02909	F-statistic		441.1745
Durbin-Watson stat	1.635197	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren erkek hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 15: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (19–21) - Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 15:53				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.050695	0.042119	-1.203629	0.2378
DDLTUFE	-0.009054	0.037715	-0.240063	0.8119
LKBGSMH	0.002670	0.003055	0.873856	0.3889
DLIS	-0.010941	0.014510	-0.754040	0.4565
DLB	0.006858	0.026397	0.259802	0.7967
DLOKY	0.986093	0.030404	32.43330	0.0000
DLY_19_21_	0.014568	0.028042	0.519497	0.6071
R-squared	0.988433	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.986195	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.025054	Akaike info criterion		-4.370721
Sum squared resid	0.019459	Schwarz criterion		-4.069060
Log likelihood	90.04369	F-statistic		441.5177
Durbin-Watson stat	1.538977	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren erkek hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 16: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (22–29) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 15:56				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.047515	0.041171	-1.154083	0.2573
DDLTFE	-0.008073	0.036633	-0.220374	0.8270
LKBGSMH	0.002475	0.002985	0.829172	0.4133
DLIS	-0.005761	0.014853	-0.387828	0.7008
DLB	0.009565	0.025838	0.370188	0.7138
DLOKY	0.915436	0.066680	13.72888	0.0000
DLY_22_29_	0.095399	0.073739	1.293736	0.2053
R-squared	0.988930	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.986788	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.024510	Akaike info criterion		-4.414637
Sum squared resid	0.018623	Schwarz criterion		-4.112977
Log likelihood	90.87811	F-statistic		461.5718
Durbin-Watson stat	1.510316	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren erkek hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 17: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (30–39) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 15:59				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.036949	0.035020	-1.055060	0.2996
DDLTUFE	-9.84E-05	0.031158	-0.003158	0.9975
LKBGSMH	0.002028	0.002532	0.801240	0.4291
DLIS	-0.017076	0.012061	-1.415835	0.1668
DLB	0.003645	0.021921	0.166276	0.8690
DLOKY	0.684202	0.084596	8.087904	0.0000
DLY_30_39_	0.302664	0.079960	3.785195	0.0007
R-squared	0.992021	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.990476	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.020810	Akaike info criterion		-4.741984
Sum squared resid	0.013424	Schwarz criterion		-4.440323
Log likelihood	97.09769	F-statistic		642.3311
Durbin-Watson stat	2.102771	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 30–39 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 30–39 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren erkek hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 18: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (40–49) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:01				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.060912	0.037108	-1.641474	0.1108
DDLTUFE	-0.017471	0.033073	-0.528270	0.6011
LKBGSMH	0.003369	0.002692	1.251489	0.2201
DLIS	-0.006699	0.012870	-0.520489	0.6064
DLB	0.015106	0.023458	0.643957	0.5243
DLOKY	0.835483	0.057245	14.59478	0.0000
DLY_40_49_	0.152088	0.050810	2.993251	0.0054
R-squared	0.990949	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.989197	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.022163	Akaike info criterion		-4.615933
Sum squared resid	0.015228	Schwarz criterion		-4.314272
Log likelihood	94.70273	F-statistic		565.6480
Durbin-Watson stat	1.116034	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 40–49 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 40–49 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren erkek hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 19: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (50–59) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:03				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.030139	0.035999	-0.837228	0.4089
DDLTUFE	-0.018347	0.031640	-0.579859	0.5662
LKBGSMH	0.001390	0.002602	0.533971	0.5972
DLIS	-0.012242	0.012206	-1.002970	0.3236
DLB	0.000985	0.022386	0.044012	0.9652
DLOKY	0.852861	0.044383	19.21615	0.0000
DLY_50_59_	0.127829	0.035917	3.558962	0.0012
R-squared	0.991717	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.990114	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.021202	Akaike info criterion		-4.704640
Sum squared resid	0.013935	Schwarz criterion		-4.402979
Log likelihood	96.38816	F-statistic		618.5969
Durbin-Watson stat	1.512577	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 50–59 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 50–59 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren erkek hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 20: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (60–64) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:05				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.048172	0.038877	-1.239080	0.2246
DDLTUFE	0.011654	0.036088	0.322931	0.7489
LKBGSMH	0.002594	0.002819	0.920066	0.3646
DLIS	-0.009501	0.013414	-0.708268	0.4841
DLB	0.007157	0.024455	0.292665	0.7717
DLOKY	0.920368	0.038677	23.79648	0.0000
DLY_60_64_	0.058926	0.025495	2.311286	0.0276
R-squared	0.990048	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.988121	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.023240	Akaike info criterion		-4.521041
Sum squared resid	0.016743	Schwarz criterion		-4.219380
Log likelihood	92.89977	F-statistic		513.9726
Durbin-Watson stat	1.524511	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 60–64 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 60–64 yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren erkek hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 21: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (65+) – Ceza Evlerine Giren Erkek Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLE				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:07				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.067411	0.039269	-1.716627	0.0960
DDLTUFE	-0.000554	0.034939	-0.015855	0.9875
LKBGSMH	0.003995	0.002858	1.397798	0.1721
DLIS	-0.016423	0.013518	-1.214934	0.2336
DLB	-2.64E-05	0.024654	-0.001071	0.9992
DLOKY	0.940780	0.031277	30.07928	0.0000
DLY_65__	0.047325	0.020374	2.322756	0.0269
R-squared	0.990062	Mean dependent var		0.004789
Adjusted R-squared	0.988139	S.D. dependent var		0.213234
S.E. of regression	0.023223	Akaike info criterion		-4.522502
Sum squared resid	0.016719	Schwarz criterion		-4.220841
Log likelihood	92.92754	F-statistic		514.7319
Durbin-Watson stat	1.506290	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bu kez parametrelerden üç tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve 65+ yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlülerdeki bir artış toplam suçlu erkek sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve 65+ yaş aralığındaki ceza evine giren hükümlüler ile ceza evine giren toplam hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Bununla birlikte sabit terimde anlamlı gözlenmektedir, yani diğer bütün etkenler dikkate alınmasa bile belirli sayıda bir suçlu kitlesi bulunmaktadır.

3. Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş Gruplarının Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Üzerine Etkisi

$$\text{Model 3: } \Delta \log K_t = \beta_0 + \beta_1 \Delta \log \text{TUFE}_t + \beta_2 \log \text{KBGSMH}_t + \beta_3 \Delta \log \text{IS}_t + \beta_4 \Delta \log \text{B}_t + \beta_5 \Delta \log \text{OKY}_t + \beta_6 \Delta \log \text{Y}_t + \varepsilon_t$$

Tablo 22: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (11–15) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:14				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.299987	0.177633	-1.688799	0.1013
DDLTUFE	-0.133334	0.158419	-0.841652	0.4064
LKBGSMH	0.022291	0.012884	1.730084	0.0936
DLIS	-0.046216	0.067319	-0.686519	0.4975
DLB	0.034089	0.112340	0.303443	0.7636
DLOKY	0.861965	0.120992	7.124143	0.0000
DLY_11_15_	0.075667	0.055809	1.355818	0.1850
R-squared	0.829659	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.796690	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.106295	Akaike info criterion		-1.480374
Sum squared resid	0.350258	Schwarz criterion		-1.178714
Log likelihood	35.12711	F-statistic		25.16470
Durbin-Watson stat	2.033575	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin olasılık değeri 0,10' dan küçük olduğu için modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki ve kişi başına düşen gayri safi milli hasıladaki bir artış suçlu kadın sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ve kişi başına düşen gayri safi milli hasıla ile ceza evine giren kadın hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 23: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (16–18) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:16				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.289833	0.177284	-1.634848	0.1122
DDLTUFE	-0.158989	0.158343	-1.004078	0.3231
LKBGSMH	0.021060	0.012862	1.637399	0.1117
DLIS	0.006799	0.061820	0.109983	0.9131
DLB	0.060366	0.114870	0.525521	0.6030
DLOKY	0.871123	0.113309	7.688060	0.0000
DLY_16_18_	0.113567	0.078447	1.447698	0.1577
R-squared	0.830985	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.798272	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.105881	Akaike info criterion		-1.488188
Sum squared resid	0.347532	Schwarz criterion		-1.186527
Log likelihood	35.27556	F-statistic		25.40262
Durbin-Watson stat	2.350094	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu kadın sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren kadın hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 24: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (19–21) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:18				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.318164	0.183192	-1.736777	0.0924
DDLTUFE	-0.150702	0.164037	-0.918706	0.3653
LKBGSMH	0.022999	0.013289	1.730702	0.0934
DLIS	-0.011581	0.063109	-0.183511	0.8556
DLB	0.022737	0.114811	0.198036	0.8443
DLOKY	1.019405	0.132238	7.708857	0.0000
DLY_19_21_	-0.060377	0.121965	-0.495036	0.6241
R-squared	0.820974	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.786323	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.108971	Akaike info criterion		-1.430642
Sum squared resid	0.368117	Schwarz criterion		-1.128981
Log likelihood	34.18219	F-statistic		23.69314
Durbin-Watson stat	2.135047	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden iki tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu kadın sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren kadın hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Bununla birlikte sabit terimde anlamlı gözlenmektedir, yani diğer bütün etkenler dikkate alınmasa bile belirli sayıda bir suçlu kitlesi bulunmaktadır..

Tablo 25: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (22–29) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:19				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.302543	0.183548	-1.648307	0.1094
DDLTUFE	-0.135523	0.163316	-0.829820	0.4130
LKBGSMH	0.021931	0.013306	1.648202	0.1094
DLIS	-0.002510	0.066218	-0.037906	0.9700
DLB	0.021784	0.115191	0.189108	0.8512
DLOKY	0.895130	0.297268	3.011189	0.0051
DLY_22_29_	0.089736	0.328741	0.272969	0.7867
R-squared	0.819991	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.785151	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.109270	Akaike info criterion		-1.425168
Sum squared resid	0.370138	Schwarz criterion		-1.123508
Log likelihood	34.07820	F-statistic		23.53561
Durbin-Watson stat	2.172829	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu kadın sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren kadın hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 26: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (30–39) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:21				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.271350	0.176145	-1.540493	0.1336
DDLTUFE	-0.112623	0.156718	-0.718634	0.4777
LKBGSMH	0.020443	0.012733	1.605487	0.1185
DLIS	-0.020107	0.060663	-0.331453	0.7425
DLB	0.011106	0.110260	0.100730	0.9204
DLOKY	0.267407	0.425497	0.628459	0.5343
DLY_30_39_	0.681036	0.402180	1.693359	0.1004
R-squared	0.834836	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.802869	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.104667	Akaike info criterion		-1.511235
Sum squared resid	0.339613	Schwarz criterion		-1.209575
Log likelihood	35.71347	F-statistic		26.11535
Durbin-Watson stat	2.155116	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerin olasılık değerleri 0,10'dan büyük olduğu görülmekte bu da parametrelerin bireysel anlamda anlamsız olduğunu göstermektedir. Burada kadın hükümlü sayısını etkileyen bir değişken bulunamamıştır.

Tablo 27: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (40–49) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:21				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.307776	0.183170	-1.680274	0.1030
DDLTUFE	-0.139014	0.163252	-0.851530	0.4010
LKBGSMH	0.022272	0.013289	1.675926	0.1038
DLIS	-0.008221	0.063529	-0.129407	0.8979
DLB	0.019793	0.115792	0.170934	0.8654
DLOKY	0.974253	0.282570	3.447827	0.0016
DLY_40_49_	-0.001847	0.250806	-0.007364	0.9942
R-squared	0.819559	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.784635	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.109401	Akaike info criterion		-1.422769
Sum squared resid	0.371027	Schwarz criterion		-1.121109
Log likelihood	34.03262	F-statistic		23.46683
Durbin-Watson stat	2.152389	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu kadın sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren kadın hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir..

Tablo 28: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (50–59) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:25				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.259675	0.179409	-1.447390	0.1578
DDLTUFE	-0.152657	0.157685	-0.968115	0.3405
LKBGSMH	0.019236	0.012969	1.483229	0.1481
DLIS	-0.009154	0.060829	-0.150481	0.8814
DLB	0.006160	0.111566	0.055217	0.9563
DLOKY	0.669806	0.221191	3.028179	0.0049
DLY_50_59_	0.267396	0.179004	1.493804	0.1453
R-squared	0.831675	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.799096	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.105664	Akaike info criterion		-1.492277
Sum squared resid	0.346113	Schwarz criterion		-1.190616
Log likelihood	35.35326	F-statistic		25.52789
Durbin-Watson stat	2.225919	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu kadın sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren kadın hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 29: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (60–64) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:27				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.304016	0.182588	-1.665037	0.1060
DDLTUFE	-0.120986	0.169487	-0.713840	0.4807
LKBGSMH	0.022085	0.013240	1.668082	0.1054
DLIS	-0.006416	0.063000	-0.101835	0.9195
DLB	0.019585	0.114856	0.170520	0.8657
DLOKY	0.912948	0.181647	5.025954	0.0000
DLY_60_64_	0.045354	0.119738	0.378779	0.7074
R-squared	0.820390	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.785626	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.109149	Akaike info criterion		-1.427385
Sum squared resid	0.369318	Schwarz criterion		-1.125724
Log likelihood	34.12032	F-statistic		23.59931
Durbin-Watson stat	2.164575	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu kadın sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren kadın hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 30: Tüketici Fiyat Endeksi, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasıla, İşsiz Sayısı, Boşanma Sayısı, Okuma Yazma Bilen Hükümlü Sayısı ve Yaş (65+) – Ceza Evlerine Giren Kadın Hükümlü Sayısı Analiz Sonuçları

Dependent Variable: DLK				
Method: Least Squares				
Date: 05/05/11 Time: 16:29				
Sample (adjusted): 1966 2003				
Included observations: 38 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.308409	0.184991	-1.667158	0.1056
DDLTUFE	-0.138655	0.164593	-0.842410	0.4060
LKBGSMH	0.022322	0.013465	1.657765	0.1075
DLIS	-0.008336	0.063681	-0.130898	0.8967
DLB	0.019598	0.116138	0.168748	0.8671
DLOKY	0.970142	0.147339	6.584429	0.0000
DLY_65__	0.001790	0.095980	0.018651	0.9852
R-squared	0.819560	Mean dependent var		0.018071
Adjusted R-squared	0.784637	S.D. dependent var		0.235740
S.E. of regression	0.109401	Akaike info criterion		-1.422779
Sum squared resid	0.371023	Schwarz criterion		-1.121118
Log likelihood	34.03280	F-statistic		23.46711
Durbin-Watson stat	2.152174	Prob(F-statistic)		0.000000

F istatistiğinin probability (olasılık) değeri 0,10'dan küçüktür. Yani regresyon bir bütün olarak da anlamlıdır. Parametrelerden ise bir tanesi anlamlıdır. Buna göre, okuryazarlık sayısındaki bir artış suçlu kadın sayısında bir artışa yol açmaktadır. Okuma yazma bilen hükümlü sayısı ile ceza evine giren kadın hükümlü sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

SONUÇ

İnsan, kendine kural koyan, normlar, ölçütler yaratan tek canlıdır. İnsan, kural koyduğu, yasa yaptığı gibi, bunları bozar da. İşte bu nokta da tüm dünya hükümetlerine meydan okuyan büyük bir sosyal problem olan suç kavramı ortaya çıkar.

Suç, evrensel, genel bir olaydır. Tarihin en eski devirlerinden itibaren var olmuş, bundan sonrada varlığını devam ettirecektir. Suçun işlenmediği bir toplum hayal etmek mümkün değildir. İnsanlar toplu halde yaşamaya devam ettiği sürece, birlikte yaşamının ortaya çıkardığı sosyal çelişkiler ve uyumsuzluklar buldukça suç da var olmaya devam edecektir. Suç bir bakıma, bazı kişilerin davranışları ve tutumları ile bunların içinde yaşadıkları grupta yerleşmiş davranış çeşitleri arasındaki çelişkidir. Bu çelişki her zaman ve mekânda var olacağından suç da bilimin konusunu oluşturan olaylardan biri olarak varlığını koruyacaktır.

Gerek gelişmiş, gerekse gelişmekte olan ülkelerde suç oranındaki artış, farklı disiplinlerdeki bilim adamlarının dikkatinin bu alana çevrilmesine neden olmuştur. Özellikle yazılı basın ve politika yapımcılar tarafından Türkiye’de son yıllarda artan suç miktarı ile ekonomik performans ve sosyal faktörler yakından ilişkilendirilmektedir. Psikoloji, biyoloji, sosyoloji, hukuk, siyaset bilimi ve ekonomi gibi farklı disiplinlerdeki bilim adamları suç işlemenin kaynağını açıklamak için geniş bir yelpazeden beslenen alternatif teoriler geliştirmişlerdir. Farklı disiplinlerin suçu işleme nedenini açıklamaya çalışması, bu aktivitenin disiplinler arası bir nitelik taşıdığını da göstermektedir. Bu noktada suç istatistiklerinin diğer ekonomik ve sosyal göstergeler ile birlikte değerlendirilmesi sağlıklı sonuçların elde edilmesi açısından oldukça önemlidir.

Suç toplumların ahengini tarih boyunca negatif olarak etkilemiş bir unsurdur. Bu nedenle suçun nedenlerinin tespitine dair yapılan araştırmalar çok önemlidir. Suç işlemeye etki eden birçok faktör vardır. Ancak bu çalışmada sosyal ve ekonomik faktörler ile suçun etkileşimi üzerinde durulmuştur.

Suçun nedeni olarak sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkenleri incelemek ve ceza evlerine giren erkek, kadın ve toplam hükümlü sayısı ile işsiz sayısı, kişi başına düşen gelir, yaş, enflasyon, boşanma ve okuryazarlık gibi suç unsurlarının oluşumu üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yapılan çalışmanın uygulama bölümünde kullanılan veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) resmi internet sitesinden alınmıştır. Araştırmada 1964–2003 dönemi yıllık verileri kullanılmış ve analizler Eviews 5.0 paket programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir. 1964 ile 1987 yılları arasını kapsayan kayıtlı işsiz sayısı serisi, 1988 yılından itibaren tutulmaya başlanan işgücü durumuna göre kurumsal olmayan nüfus serisinin yüzde artışları dikkate alınarak uzatılmış ve tek seri haline getirilmiştir. Çalışmada, çoklu regresyon analizi uygulanarak elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Çoklu regresyon analizinden önce her bir değişkene ait zaman serilerine ilişkin durağanlık testleri yapılmıştır

Tüm analiz sonuçları istatistiksel olarak değerlendirilmiş, ceza evlerine giren toplam hükümlü sayısı, ceza evlerine giren kadın ve erkek hükümlü sayıları ile eğitim ve ceza evlerine giren 30–39, 40–49, 50–59, 60–64, 65+ yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler görülmüştür.

Çalışmanın üçüncü bölümünde yer alan sonuçlar kapsamında, açıklayıcı değişkenlerden kişi başına düşen gelirin toplam hükümlü sayısı, erkek ve kadın hükümlü sayısı üzerindeki etkisi bütün modellerde, beklenen doğrultuda negatif çıkmamıştır. Bu nedenle de ilişkinin yönü ve derecesi konusunda tam bir yargı ortaya konulamamıştır. Fakat burada, gelir değişkeninin niteliklerinin de ayrıca analiz edilmesi gerekebilir. Kullanılan değişkenin sürekli geliri, servet etkilerini ve kayıt dışı gibi unsurları dışarıda bırakıp bırakmadığının da önemi büyüktür. Bu nedenle, bir başka açıklayıcı değişken olan fiyatlar genel düzeyinin üç farklı bağımlı değişken üzerindeki etkisi ile yorumlamalara katkı sağlanabilir. Yani, fiyatlar genel düzeyindeki değişmelerden yola çıkılarak gelir etkisinin boyutları ayrıca ortaya konulabilir. Kuşkusuz, fiyatlar genel düzeyindeki artışlar reel geliri azaltıcı rolde bulunarak suç unsurlarının oluşumuna yol açabilmektedir. Fakat fiyatlar genel düzeyinin toplam hükümlü sayısı, erkek ve kadın hükümlü sayısı üzerindeki etkisi bütün modellerde beklenen işaretin tersine çıkmıştır.

Cezaevlerine giren toplam hükümlü sayısının belirleyicilerini ortaya koyarken, suç niteliklerine de yer verilerek analizin çerçevesi genişletilmektedir. Bu kapsamda, kişilere karşı cürümün en önemli nedeni, eğitim ve sosyal şartlardaki yetersizliklerdir. Kuşkusuz, söz konusu şartlarda olumlu gelişmeler meydana geldikçe bu türdeki cürüm oranında da azalma gözlenecektir. Fakat burada, gelir değişkeni ile kişilere karşı cürüm işleme arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkmamıştır. Bu da son derece tutarlıdır. Çünkü kişilere karşı cürüm işlemenin temelinde çoğunlukla kişiler değil onların malları hedef alınmaktadır. Nitekim gelir ile mala karşı işlenen cürüm arasındaki ilişkiler bunu doğrular niteliktedir. Söz konusu ilişkiye göre, gelir düzeyi düştükçe mala karşı işlenen cürüm artmaktadır. Aynı olgu, fiyatlar genel düzeyinin açıklayıcı değişken olması durumunda da özelliğini korumaktadır. Bu kapsamda hayat pahalılığının artması, kişilerin reel gelirini azaltıcı etkilerde bulunarak mala karşı işlenen cürümü artırmaktadır. Hâlbuki fiyatlar genel düzeyi ile kişilere karşı işlenen cürüm arasında çok zayıf ilişkiler ortaya çıkmıştı. Bu bağlamda, eğitim ve sosyal şartlar, mala karşı işlenen cürümün en önemli belirleyicisidir. Bulguların ortaya çıkardığı sonuçlardan en göze çarpanı ise, işsizlik ile özel kanunlara karşı gelmekten dolayı cezaevlerine giren toplam hükümlü sayısı arasında gözlenen ilişkidir. Aslında, iş arayanların sayısı arttıkça, özel kanunlara karşı gelenlerin sayısında da önemli bir artış görülmelidir. Fakat burada işgücünün eğitim durumu gibi temel unsurların da göz önüne alınması gerekebilir. Acaba iş arayanların eğitim düzeyi nedir? Sosyal çevre koşulları nasıldır? Hangi tür iş aranmaktadır? Gibi temel belirleyicilerle analizin genişletilmesi mümkündür. Eğitim düzeyinin düşüklüğü, iş arayan sayısının artması ile özel kanunlara karşı gelme arasındaki ilişkiye daha çok yön vermektedir. Nitekim eğitim, boşanma ve sosyal şartların etkisinin negatif yönlü çıkmasının arkasında yatan ana etken buna dayandırılabilir.

Yaş grupları açısından cezaevlerine giren toplam hükümlü sayısı arasındaki ilişkilerin analizine göre ise, sadece 30–65+ yaş grubunda, iş arayanların sayısının suç üzerindeki etkisi pozitifdir. Bu da bazı istihdam kavramları ile yakından ilişkilidir. Çünkü 15–65 yaş arasında bulunan ve faal nüfus (aktif veya çalışma çağındaki nüfus) olarak nitelendirilen grup için eğitim süresi, askerlik dönemi ve ortalama yaşam süresi gibi kriterlerle açıklandığında yaş aralığı faal nüfus çerçevesinde gösterilebilir. Yani, bir işte çalışabilecek nüfus aralığının belirleyicisi olan 30–65+ yaş döneminde, istihdamın zaman ilerledikçe gerçekleşmemesi durumunda işsizlik baskısının suç oluşumunu

şiddetlendirmesi beklenebilir. Nitekim 30–39 yaş döneminin suç üzerindeki etkisi maksimumdur.

Sonuçta, bütün modeller dikkate alındığında, eğitim ve 30–65+ yaş grubunun suç oluşumunu artırdığı, ilgili alanlardaki olumlu gelişmelerin ise suç işleme olasılığını azalttığı açıkça ortaya konmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Ataseven, Cumali (2006), **Suç Etki Eden Sosyal Faktörler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Isparta
- Ayhan, İrem ve Çubukçu K. Mert (2007), “**Suç ve Kent İlişisine Amprik Yaklaşım**”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3, 30–35
- Bağlar, Murat (2008), **İşsizlik-Suç İlişkisi ve Ekonomik Sonuçları**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale
- Becker, Gary (1968), “**Crime and Punishment: An Economic Apporoach, Journal of Political Economy**”
- Dömezer, Sulhi (1994), **Kriminoloji**, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları <http://www.kriminoloji.com> 2002, (12.05.2011)
- Durusoy, Serap ve diğerleri (2008),“**Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir mi?**”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 174
- Dursun, Hasan (1997), **Suçun Ekonomik Modelleri**, No: 1, Ankara: DPT Yayınları.
- Erkan, Rüstem ve diğerleri (2002), “**Sosyal Çevrenin Sokak Çocukluğuna ve Çocuk suçluluğuna Etkisi**”, 1. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu, Türkiye çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara
- Işığışok, Erkan (1994), **Zaman Serilerinde Nedensellik Çözümlemesi**, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi
- İçli, Tülin (2007), **Kriminoloji**, 7. Baskı, İstanbul: Seçkin Yayıncılık
- Kılıç, Yavuz Selim (2007), **Çocuk Suçluluğuna Sebep Olan Sosyo Ekonomik Faktörler**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Malatya
- Kızmaz, Zahir (2005), “**Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme**”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 29, 149–174

- Kızmaz, Zahir (2003), “**Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme**”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13, 279–304
- Korkmaz, Abdullah (1998), **Şehirleşme ve Suç: Malatya Araştırması**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul
- Özkalp, Enver (2001), **Davranış Bilimlerine Giriş, Eskişehir**: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Özsöz, Canan Gürsel, **13–19 Yaş Grubunda Suça Eğilimin Araştırılması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Adli Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara
- Pazarlıoğlu, M. Vedat ve Turgutlu, “**Timur (2007), Gelir, İşsizlik ve Suç: Türkiye Üzerine Bir İnceleme**”, 8. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Bildirisi, Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 44, 513
- Sokullu, Füsün Akıncı (1999), 2. Baskı, **Viktimoloji**, İstanbul: Beta Yayınları <http://www.kriminoloji.com> 2002, 12.05.2011
- Soyaslan, Doğan (1996), **Kriminoloji (Suç ve Ceza Birimleri) Dersleri**, Ankara: A.Ü.H.F. Yayınları
- Sümer, Osman (2006), **Sosyal Değişme ve Suç**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Malatya
- Tartar, Gülistan (1993), **Metropolitan Alanda Çocuk Suçluluğu İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir İnceleme**, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Tümay, Ertek (1996), **Ekonometriye Giriş**, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları
- Ünver, Mustafa ve Bakırtaş, İbrahim (2008), “**Suçun Ekonomik Analizi: Genel Bir Değerlendirme**”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi”, 20, 35
- Üresinler, Ratıp (2005), **Sosyo Kültürel Yapı ve Suç (Kırıkkale Örneği)**, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Isparta
- Yıldırım, Aziz (2004), **Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Yücel, Mustafa (1973), **Suç ve Ceza Anatomisi**, Ankara: Yarı Açık Ceza Evi Matbaası

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Gaziantep'te doğmuŐtur. İlköğretim ve lise öğrenimini Gaziantep'te tamamlamıŐtır. 2004 yılında Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünde lisans eğitime başlamıŐ, 2008 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl içinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Ekonometri Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitime başlamıştır. Orta derecede İngilizce bilmektedir.